

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Analýza příčin vypuknutí občanské války v Jižním Súdánu

Kateřina Ferdová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy – teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Analýza příčin vypuknutí občanské války v Jižním Súdánu

Kateřina Ferdová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň duben 2024

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla velmi poděkovat vedoucí mé bakalářské práce doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, PhD. za cenné rady, ochotu a trpělivost.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	6
ÚVOD	7
1 VYMEZENÍ OBČANSKÉ VÁLKY	10
2 PŘÍČINY VZNIKU OBČANSKÉ VÁLKY	13
2.1 Etnické a kulturní příčiny občanské války	14
2.2 Politické příčiny občanské války	16
2.3 Ideologické příčiny občanské války	18
2.4 Ekonomické příčiny občanské války	21
2.5 Fyzická geografie země a geografické příčiny občanské války	24
2.6 Enviromentální příčiny občanské války	25
2.7 Externí a geopolitické příčiny občanské války.....	27
3 OBČANSKÁ VÁLKA V JIŽNÍM SÚDÁNU	30
3.1 Pozadí a vývoj občanské války v Jižním Súdánu.....	30
3.2 Analýza příčin vzniku občanské války v Jižním Súdánu	33
3.2.1 Etnické a kulturní příčiny.....	34
3.2.2 Politické příčiny	36
3.2.3 Ideologické příčiny.....	41
3.2.4 Ekonomické příčiny	42
3.2.5 Fyzická geografie země a geografické příčiny.....	45
3.2.6 Environmentální příčiny.....	47
3.2.7 Externí a geopolitické příčiny	49
ZÁVĚR.....	53
SEZNAM ZDROJŮ	56
RESUMÉ.....	63
PŘÍLOHY.....	64

SEZNAM ZKRATEK

ARCSS	Dohoda o řešení konfliktu v Jižním Súdánu
CNPC	Čínská národní ropná společnost
COW	<i>Correlates of War</i>
CPA	Všeobecná mírová dohoda
DPOC	<i>Dar Petroleum Operating Company</i>
DRK	Demokratická republika Kongo
GPOC	<i>The Greater Pioneer Operating Company</i>
HIK	Heidelberský institut pro mezinárodní výzkum konfliktů
NDI	Institut národní demokracie
PRIO	<i>Peace Research Institute Oslo</i>
R-ARCSS	Revitalizovaná dohoda o řešení konfliktu v Jižním Súdánu
SPLA	Súdánská lidově osvobozenecká armáda
SPLM	Súdánské lidově osvobozenecké hnutí
SPLM-IO	<i>SPLM-In Opposition</i>
SPOC	<i>The Sudd Operating Company</i>
SSAR	Autonomní oblast Jižní Súdán
UCDP	<i>Uppsala Conflict Data Program</i>
UNMISS	Mise OSN v Jižním Súdánu
UPDF	Ugandské lidové obranné síly

ÚVOD

Jižní Súdán vznikl po referendu o nezávislosti v roce 2011 oddělením od Súdánu. Předpokládalo se, že v nově vzniklém státě se uvolní napětí ve společnosti, které sužovalo postkoloniální Súdán. Nicméně opak se stal pravdou a napětí nadále rostlo, jak mezi vládnoucí stranou a opozicí, tak mezi obyvatelstvem. Jižní Súdán se také potýkal s jinými vnitrostátními problémy, které v kombinaci se společenským napětím vyvrcholily v roce 2013 v občanskou válku (Scott 1985: 2). Od tohoto konfliktu se odvíjí hlavní cíl mé práce, tj. nalezení odpovědi na výzkumnou otázku: Jaké příčiny vedly ke vzniku občanské války v Jižním Súdánu?

Samotný výzkum vnitrostátních ozbrojených konfliktů se dostal do popředí zájmů institucí a autorů zabývajících se bezpečností ve světě (Tomeš 2007: 81) až po pádu Berlínské zdi. Někteří autoři (např. S. B. Cohen a G. Modelski) si utvořili optimistickou představu ohledně nového světového uspořádání. Předpovídali, že po skončení bipolární konfrontace se svět přemodeluje na integrovaný stabilní systém. Jejich méně optimističtější kolegové (např. K. Waltz, J. Mearsheimer, S. Huntington) se s touto vizí nového uspořádání světa neztotožnili. Podle nich rozpad bipolárního systému vnese do světového řádu nejistotu a destabilizaci, což se také potvrdilo v nárůstu počtu vnitrostátních ozbrojených konfliktů v 90. letech (Tomeš 2007: 78).

Pro studium konfliktů je potřeba najít definici, která nám pomůže odhalit, zda se jedná o vnitrostátní ozbrojený konflikt či nikoli. Kritéria vědců a vědeckých institucí, podle kterých identifikují vnitrostátní konflikty, se mohou mírně lišit, a proto je obtížné stanovit jednotnou definici pro tento typ konfliktů (Tomeš 2007: 88). Autoři a instituce se liší také ve výzkumu příčin vzniku občanských válek. Například Collier a Hoefflerová (2004) se ve svém díle *Greed and grievance in civil war* zabývají příčinami, které nazvali chamtivost (*greed*) a křivdy (*grievance*). Naopak Šárka Waisová (2009) dělí konflikty podle příčin do čtyř kategorií: (1) teritoriální konflikty; (2) mocensko-politické konflikty; (3) ekonomické konflikty a (4) konflikty o zdroje. S podobným rozdělením pracuje i Jiří Tomeš (2007), který zmiňuje ve svém díle pět faktorů: (1) kulturní; (2)

ekonomické; (3) politické; (4) geografické a (5) geopolitické. Jiné rozdělení používá Pyt Douma (2003) ve svém díle *The Political Economy of Internal Conflict: A Comparative Analysis of Angola, Colombia, Sierra Leone and Sri Lanka*, který pracuje s faktory politicko-vojenskými, sociálně-ekonomickými a vnějšími.

Má práce bude strukturovaná do tří částí, přičemž první dvě kapitoly se budou zabývat teorií občanských válek a třetí bude věnovaná již občanské válce v Jižním Súdánu. V první kapitole se budu věnovat definováním občanské války. Po ní bude následovat kapitola, která mi pomůže naplnit druhý cíl mé práce, tj. představení příčin vzniku občanských válek obecně. Má práce je koncipována jako jednopřípadová studie, které se budu věnovat v třetí kapitole. Tu rozdělím do dvou částí. V první části nastíním pozadí a vývoj konfliktu v Jižním Súdánu. V druhé části se již budu věnovat analýze příčin, jež měly vliv na vznik občanské války v Jižním Súdánu. V této podkapitole provedu kontrafaktuální analýzu faktorů, jež byly identifikovány jako možné příčiny v odborné literatuře analyzované v kapitole 2. Pomocí analýzy empirické evidence a historie se pokusím najít příčiny, které vedly ke vzniku tohoto konfliktu. Jako počáteční bod zkoumaného období jsem si zvolila druhou polovinu 20. století. V té době se začalo formovat budoucí vládnoucí hnutí Jižního Súdánu SPLM pod vedením Johna Garanga, který nastolil politickou dominanci svého etnika Dink, čímž zároveň marginalizoval ostatní etnické skupiny v jižním Súdánu a připravil tím úrodnou půdu pro zrod etnických a politických křivd, které hrály důležitou roli ve vývoji jižního, později Jižního, Súdánu (Scott 1985: 2). Výzkum ukončím rokem 2020, kdy došlo k zformování nové vlády jednoty a vyhlášení konce občanské války.

Pro získávání poznatků do kapitol zabývajících se teorií využiji publikace od řady odborníků v oboru. Informace budu čerpat např. z knihy *Konflikt světů a svět konfliktů* od Jiřího Tomeše, Davida Festa, Josefa Novotného a kol. (2007) nebo z publikace Šárky Waisové (2009) *Úvod do teorie mezinárodních vztahů*. V této kapitole rovněž využiji informace z významného projektu *Correlates*

*of War*¹ (COW) a z velmi významné databáze ozbrojených konfliktů, kterou vytvořil *Peace Research Institute Oslo* (PRIO) ve spolupráci s katedrou pro výzkum míru a konfliktů univerzity v Uppsale (UCDP). V rámci empirické části budu jako zdroj dat využívat různé internetové stránky, např. *International Crisis Group*. Ty mapují průběh občanské války v Jižním Súdánu. Také budu čerpat z odborných časopisů jako jsou *African Conflict and Peacebuilding Review*, *Journal of International Affairs* a z mnoha dalších.

¹ Byl zahájen roku 1963 na univerzitě v Michigenu politologem Davidem Singerem. Projekt sleduje a registruje hlavně kvantitativní údaje týkající se válek (Correlates of War).

1 VYMEZENÍ OBČANSKÉ VÁLKY

V této kapitole se budu zabývat nalezením kritérií pro identifikaci občanské války. Občanská válka je jedním z typů vnitrostátních ozbrojených konfliktů, který se vyskytuje zejména ve slabých státech poznamenaných chudobou, rychle rostoucí populací a nestabilitou (Fearon – Laitin 2003: 88). Ve vědecké obci existuje mnoho různých definic a kritérií, které se nemusí vždy shodovat. Řada autorů pro stanovení vlastních kritérií využívá jako základní kámen ty, které byly představené v rámci projektu *Correlates of War* (COW). Následně na základě vlastních empirických znalostí tato kritéria doplní, nebo i v některých případech vyvrátí. V této kapitole představím čtyři verze kritérií, které následně porovnáám.

Jako první zmíním kritéria využívaná v rámci projektu COW. Podle COW občanská válka musí splňovat následující kritéria: (a) organizované vojenské akce; (b) účast ozbrojených složek státní moci, (c) minimálně 1000 bojových obětí ročně a (c) efektivní rezistence. Efektivní rezistence znamená, že silnější strana by měla utrpět alespoň 5 % z celkového počtu obětí, které utrpěla slabší strana. Toto kritérium slouží k rozpoznání období občanské války od období politicidy nebo genocidy (Sambanis 2004: 824), kdy jsou oběti jen z jedné strany. Můžeme si povšimnout, že tato kritéria jsou příliš obecná, proto není divu, že je ostatní autoři využívají jako základ pro vlastní definice a kritéria.

Gersovitz a Krieger (2013: 160–162) definují občanskou válku jako politicky organizovaný, rozsáhlý, trvalý, fyzicky násilný konflikt, ke kterému dochází uvnitř státu. Tento konflikt musí zahrnovat rozsáhlé a trvalé vnitřní politické násilí. To jej odlišuje od intenzivních, ale omezených epizod politického násilí zpochybňujících monopol síly, jako jsou politické atentáty, vzpoury nebo převraty. Účastníky konfliktu dělí do dvou skupin: (1) úřadující vlády, které mají monopol na ozbrojenou sílu, a (2) vyzyvatelé. Za vyzyvatele jsou označovány početně významné skupiny obyvatel, které podněcují vznik občanské války. Autoři taktéž připouští zapojení vnějších aktérů, přičemž k násilí musí docházet v rámci hranic země a týkat se vnitřních aktérů.

Cockayne, Mikulaschek a Perry (2010: 43) definovali občanskou válku jako konflikt, jenž se skládá z jednoho nebo několika současných sporů o obecně neslučitelné pozice, které: (a) se týkají vlády anebo území ve státě; (b) jsou v příčinné souvislosti s použitím ozbrojené síly, což má za následek nejméně 500 úmrtí souvisejících s násilím během roku daného konfliktu a (c) zahrnují dvě či více stran, z nichž primárními válčícími stranami jsou vláda státu a jedna nebo několik nestátních opozičních organizací.

Pravděpodobně nejpropracovanější seznam kritérií pro identifikaci občanské války představil Nicholas Sambanis (2004: 829–830). Podle jeho definice musí občanská válka splňovat následující kritéria: (a) odehrává se na území suverénního státu, který má více než 500 tisíc obyvatel; (b) válčící strany jsou politicky a vojensky organizované a veřejně deklarovaly politické cíle; (c) hlavním bojovníkem je vláda nebo, v případě neexistující vlády, strana zastupující vládu na státní úrovni; (d) hlavní povstalecká skupina musí být místně zastoupena a musí místně rekrutovat; (e) konflikt musí způsobit 500–1000 úmrtí za rok; (f) trvalé násilí po celou dobu konfliktu; (g) efektivní rezistence slabší strany. Právě k této verzi identifikačních kritérií se přikláním nejvíce, a proto s ní budu při psaní pracovat.

Zmíněné definice a zmíněná kritéria se shodují v tom, že občanská válka má být politicky a vojensky organizovanou akcí, při které dochází k použití státních ozbrojených složek. Gersovitz a Krieger se dále shodují se Sambanisé na tom, že násilí musí být trvalé, nikoli epizodické. Co se týče aktérů v občanské válce, autoři se shodují na minimálně dvou hlavních bojovnících: (1) vláda a (2) opoziční skupina. Tam, kde se autoři rozcházejí, je minimální počet úmrtí za rok. Podle COW musí za první rok konfliktu zemřít minimálně 1000 obyvatel, aby mohl být označován za občanskou válku. Nicholas Sambanis tuto minimální hranici ve své teorii snížil na 500–1000 úmrtí za rok. Podle něj je minimální práh 1000 úmrtí za první rok konfliktu příliš vysoký a diskriminuje zbylé vnitrostátní konflikty, které jinak splňují všechny ostatní charakteristiky občanské války (Sambanis 2004: 820). Na Sambanise navazují i Cockayne, Mikulaschek a Perry,

kteří taktéž používají minimální práh 500 úmrtí za rok. S počtem úmrtí souvisí i pojem „efektivní rezistence“, který zahrnuje pouze Sambanis a databáze COW.

2 PŘÍČINY VZNIKU OBČANSKÉ VÁLKY

V této kapitole se budu zabývat rozbořem faktorů, které mají vliv na vznik občanské války. Výzkumem příčin vzniku občanských válek se zabývá mnoho autorů a institucí a jejich úvahy o příčinách násilí a občanských válek se mnohdy liší. Důvodem odlišnosti je zejména skutečnost, že jednotliví výzkumníci přisuzují různou míru důležitosti jednotlivým příčinám. V této kapitole představím autory zabývající se příčinami občanských válek. Postupně představím jejich práce, přičemž v závěru kapitoly sestavím seznam příčin občanských válek, které se vyskytují v odborné literatuře.

Mezi významné badatele, kteří se zabývají více než dvě desetiletí příčinami občanských válek, patří Collier a Hoefflerová (2004). Oba autoři pracují s dvěma faktory, které jsou podle nich příčinami občanských válek: (1) křivdy (*grievance*) a (2) ziskuchtivost (*greed*). Collier a Hoefflerová představují teorii ekonomických hybných sil jako příčinu občanských válek a zaměřují se na vliv přírodních zdrojů na konflikt. Domnívají se, že primární motivace ke konfliktu jsou křivdy, které dělí do 4 skupin: (1) etnická a náboženská nenávisť, (2) politická represe, (3) politické vyloučení a (4) ekonomická nerovnost. Druhý motiv, ziskuchtivost, souvisí s akumulací zdrojů bojujícími skupinami kvůli zisku (Collier – Hoeffler 2004: 570).

Pyt Douma (2003) dělí příčiny občanské války do tří skupin: (1) politicko-vojenské, (2) sociálně ekonomické a (3) vnější. První skupina zahrnuje slabou institucionální kapacitu a spravedlivé rozdělení moci, jako možné příčiny vzniku občanské války. Do druhé skupiny P. Douma řadí ekonomické příčiny, které jsou spojovány se sociálními problémy, tj. chudobou, nerovnoměrným rozdělením bohatství a charakter ekonomického vývoje. A třetí skupina příčin zahrnuje vliv interakce s vnějšími aktéry a jejich zásahy do státu.

Konflikty motivované přírodními zdroji nemusejí být vždy kategorizovány jako ekonomické. UCDP/PRIO (2016) například charakterizuje konflikty ovlivněné přírodními zdroji jako územní, protože bojující strany vedou především spory o oblasti, na kterých se tyto přírodní zdroje nacházejí. Do této kategorie řadí ale také etnické a kulturní konflikty, přičemž jádrem těchto konfliktů jsou

separatistické tendence. Dále zmiňují konflikt o moc. Tento typ konfliktů zmiňuje mnoho autorů, stejně jako etnický či kulturně motivovaný konflikt. Hlavně proto, že občanská válka je vždy vedena minimálně dvěma skupinami stojící proti sobě, přičemž ve valné většině to bývají právě boje mezi kulturně odlišnými skupinami, nebo mezi vládou a opoziční skupinou.

Vzhledem k tomu, že žádný autor či instituce ve svém výčtu faktorů nezmiňuje veškeré možné příčiny, sestavila jsem si pro svou práci vlastní seznam (viz Tabulka 1). Etnické a kulturní konflikty jsou jedny z nejrozšířenějších typů občanských válek, a proto je budu zmiňovat jako první. Po nich následují politické faktory, které také mohou silně ovlivnit vznik občanské války. S politickými faktory úzce souvisí ideologické faktory. De facto by se mohly ideologické příčiny zařadit do podkapitoly o politických faktorech. Nicméně z mého pohledu si ideologické faktory zaslouží více pozornosti. Jako čtvrté zmíním ekonomické faktory, jež jsou stejně významné jako etnické či politické. Za ně jsem zařadila geografické faktory hrající důležitou roli při vzniku konfliktu. Po nich následují enviromentální faktory, které nejsou příliš zmiňovány v různých teoriích. Nicméně tyto příčiny se v poslední době dostávají do popředí zájmu, a to v důsledku působení klimatických změn. A jako poslední zmíním externí a geopolitické faktory.

Většina konfliktů jsou multikauzální fenomény. Jednotlivé příčiny vzniku mnohdy souvisí, případně se doprovázejí. Může se jednat o etnicko-politický konflikt, kdy minoritní etnikum nemá dostatečné politické zastoupení. Nebo naopak etnicko-geografický, kdy etnika bojují o území bohaté na přírodní zdroje. To se také, pokud použijeme typologii od Colliera a Hoefflerové, může považovat za etnicko-ekonomický konflikt. Poukazuji na skutečnost, že občanské války mohou být výsledkem kombinace jakýchkoliv faktorů, což jen potvrzuje fakt, že mají multikauzální charakter.

2.1 Etnické a kulturní příčiny občanské války

Abychom mohli určit, zda se jedná o etnický konflikt, je potřeba najít definici, která identifikaci usnadní. Nicméně, stejně jako v části věnované definování občanské války, i zde panuje malá shoda ohledně definic vystihujících tento typ

konfliktu. Jelikož jednotliví badatelé kladou odlišný důraz na psychologické, politické a ekonomické faktory, které doprovází tento konflikt (Rothchild 1989: 295). Etnické a kulturní příčiny vznikají z křivd. Může se jednat např. o politickou křivdu, kdy jedna etnická skupina má v politickém systému většinu a může díky svému postavení utlačovat či úplně vyloučit minoritní etnika. Etnicita je také spojována i s ekonomickou křivdou, tj. socioekonomická nerovnost nebo nerovnoměrné rozdělení zdrojů (Collier – Hoeffler 2004: 570–571). Lze tedy usoudit, že etnické a kulturní příčiny nevedou k vypuknutí násilí přímo, nýbrž fungují jako prostředek k prohlubování napětí ve společnosti.

Nicholas Sambanis (2001: 261) definuje etnickou válku jako „epizody násilných konfliktů mezi vládami a národními, etnickými, náboženskými nebo jinými komunitními menšinami (etnickými vyzyvateli), ve kterých vyzyvatelé usilují o zásadní změny ve svém postavení [...] Nepokoje a válčení mezi soupeřícími komunitními skupinami nejsou kódovány jako etnické války, pokud nezahrnují konflikt o politickou moc nebo vládní politiku.“

Mariana Tepfenhart (2013: 84) definuje etnický konflikt jako: „konflikt mezi dvěma etnickými skupinami uvnitř státu, jednou dominantní a jednou podřízenou. Často je dominantní skupinou stát a podřízená zpochybňuje jeho legitimitu.“

Errol A. Henderson (2008: 747) popisuje etnický konflikt jako konflikt, který: „označuje spory mezi soupeřícími skupinami, které se identifikují na základě etnických kritérií, a které tvoří skupinové nároky na zdroje na základě jejich kolektivních práv.“

Z výše uvedených definic lze vyvodit, že primárním aktérem etnického konfliktu jsou etnické skupiny lišící se barvou pleti, fyzickými rysy, jazykem, náboženstvím či vírou ve společný původ. Samotné rozdílné znaky nejsou primární příčinou vzniku občanské války, ale mohou vyústit ve vzájemnou nesnášenlivost, jež může prohloubit napětí způsobené jinými faktory (Collier – Hoeffler 2004: 570; Sambanis 2001: 263). Faktor etnicity, podle Colliera a Hoefflerové (2004), hraje roli pouze v zemích, které vykazují dominanci jednoho etnika, přičemž dominantní etnická skupina musí tvořit 45–90 %

celkového obyvatelstva. Někteří autoři tvrdí, že vysoká heterogenita riziko konfliktu naopak snižuje. To z toho důvodu, že v etnicky rozmanitých zemích je obtížnější zformovat dostatečně široké a zároveň soudržné platformy odporu než v zemích, které vykazují nižší míru heterogenity. Z toho vyplývá, že podstatná není frakcionalizace společnosti, nýbrž její polarizace (Collier – Hoeffler 2004: 588; Tomeš 2007: 104).

Jak lze nahlížet na etnické a kulturní příčiny, můžeme shrnout do dvou dominantních přístupů, které ve svém díle rozebírá Errol A. Henderson (2008): (1) primordialistický a (2) instrumentalistický. Primordialistický přístup určuje jako hlavní příčinu etnických konfliktů etnocentrismus². Tvrdí, že spory mezi etnickými skupinami jsou zakořeněné v etnických identitách, které jednotlivé skupiny charakterizují. Etnická odlišnost vede ke konfliktům mezi skupinami, zatímco etnická podobnost přispívá k mírumilovnějšímu soužití. Tento přístup přijímají především sociobiologové, kteří se řídí sociálními darwinistickými principy³.

Naopak instrumentalisté tvrdí, že etnický konflikt je výsledkem manipulace elit, které očekávají zisky z vyvolaného konfliktu. Roli etnické identity v konfliktu nepopírají, pouze ji nepovažují za primární příčinu. Podle nich slouží etnická identita jako nástroj, který usnadňuje elitám posunout společnost blíže k nepřátelství a rivalitě (Henderson 2008: 749). Instrumentalistický přístup zastává více teoretiků, než ten primordialistický, což lze vypožorovat i z výše uvedených definic.

2.2 Politické příčiny občanské války

V rámci této kapitoly se pokusím přiblížit problematiku politických faktorů. V mém rozboru se budu zabývat do jaké míry ovlivňuje státní režim vznik občanské války. Dále rozeberu vliv politické nestability na vznik občanských válek, přičemž se zaměřím na nerovnoměrné zastoupení v politickém systému

² Jedna etnická skupina je nadřazená a vnější etnické skupiny jsou podřadné. Příslušníci nadřazeného etnika posuzují svět z perspektivy vlastní etnické skupiny (Henderson 2008: 749).

³ Teorie sociálního darwinismu se opírá o přirozenou či vrozenou agresivitu člověka. Tato teorie navazuje na Thomase Hobbese, který vnímal válku jako přirozený společenský stav (Tomeš 2007: 83).

a na boj o moc. Také rozeberu podrobněji faktor, který souvisí i s ekonomickými faktory, tj. slabá státní kapacita, od které se odvíjí vznik regionálních mocenských struktur.

Empirické studie dokumentují, že autoritativní režimy⁴ produkují odpor a jsou více náchylné ke vzniku občanských válek, než režimy demokratické. Nicméně přechod z autoritativního režimu na demokratický není obvykle přímočarý a bez komplikací, proto řada autorů považuje rychlý, občas i násilný přechod za velmi rizikový. Tento argument slouží řadě autoritativních vůdců pro to, aby ospravedlnili svůj negativní postoj k politickým změnám (Tomeš 2007: 108–109).

I přes to, že v autoritativních režimech existuje vysoké riziko vzniku konfliktu, autoři považují za nejrizikovější stav právě ten, při kterém země prochází procesem demokratizace. Pro toto období se používá termín „anokracie“. V průběhu tohoto procesu stát disponuje jak znaky demokratického režimu, tak znaky autoritativního (Bell – Regan 2010: 748; Tomeš 2007: 108). Tyto státy nejsou dostatečně autokratické, aby potlačily příležitost ke vzpouře, ani dostatečně demokratické, aby zabránily značnému rozhořčení (Sambanis 2001: 267). Proces politických změn mnohokrát doprovází i proces společenské modernizace. Řada autorů se přiklání k teorii, že vývoz demokracie do zemí bez jakékoli tradice občanských aktivit, respektive bez ekonomického zajištění modernizace, představuje velké riziko a vede často ke konfliktům (Tomeš 2007: 109).

Pokud v zemi vládne demokratický režim, riziko občanské války je dle autorů o 60 % nižší. Nicméně se musí dbát na strukturu politického systému, jelikož čím méně je systém inkluzivnější, tím větší je pravděpodobnost války (Reynal-Querol 2002: 35). Nerovnoměrné zastoupení obyvatel v politickém systému vyvolává nespokojenost menšinových skupin, které jsou často utlačovány či diskriminovány. Dominantní skupina v některých případech i kompletně

⁴ Autoritativními režimy v Africe jsou často spojovány neopatrimonialismem. Jádrem tohoto systému nadvlády je koexistence formálních institucí a racionálně-právního vládnutí s patrimonialními vztahy. Patrony jsou obvykle držitelé moci, kteří využívají veřejné prostředky nebo moc být v úřadu k vybudování osobního následovníka, který jim umožňuje zůstat u moci (von Soest 2021: 2).

vyloučí menšiny z politického systému, aby si upevnila vlastní vedoucí pozici (Collier – Hoeffler 2004: 570).

Jedním z dalších významných politických faktorů je slabá státní kapacita a její nedostatečná legitimita. Tyto státy jsou označovány jako stínové či kolabující a jedná se většinou o chudé státy, jelikož státní kapacita se odvíjí od výše HDP. Vlády v těchto zemích nejsou schopné či dokonce nechtějí plnit základní veřejné funkce a celý systém je podkopán korupcí. Na slabou státní kapacitu mají vliv také přírodní zdroje. V případě, že se státy spoléhají na tzv. renty⁵ za přírodní zdroje, mají nižší pobídky k budování fiskální kapacity a kapacity státu obecně, což vede k politické nestabilitě (Rohner 2017: 3).

Pokud policejní a vojenské kapacity vlády a vládní instituce jsou relativně slabé, jsou povstalci schopni lépe žít a prosperovat. Slabý vliv vlády ve venkovských oblastech, které jsou většinou působištěm povstalců, umožňuje povstaleckým skupinám snáze rekrutovat nové mladé muže do svých řad. Na vstup mladých mužů do rebelských skupin má vliv i vysoká míra nezaměstnanosti, která může být způsobena špatnou ekonomickou situací, a nízká úroveň formálního vzdělání (Fearon – Laitin 2003: 80; Douma 2003: 47).

2.3 Ideologické příčiny občanské války

V této části se budu věnovat ideologickým příčinám občanských válek. Děj zabývající se tímto tématem je mnohem méně než těch, které se zabývají ostatními vlivy na vznik konfliktu. To z toho důvodu, že většina nejnvlivnějších teorií konfliktu nepřipisuje ideologiím velký význam. Nicméně Jonathan L. Maynard (2019) ve svém díle *Ideology and armed conflict* tvrdí, že je potřeba věnovat pozornost ideologickým heterogenitám jak mezi kolektivními orgány, tak i v rámci nich samotných. Ideologie totiž formují strategické záměry aktérů, včetně násilných, a hrají zásadní roli pro počáteční mobilizaci rekrutů (Maynard

⁵ Renta je rozdíl mezi cenou produktu a náklady spojené s výrobou. Pokud se stát spoléhá na rentu, je označován za tzv. rentiérský stát. Rentiérská ekonomika je schopná udržet státní ekonomiku bez silného domácího sektoru (Beblawi 1987: 383–385).

2019: 635–638). Abychom lépe porozuměli ideologickým faktorům, je potřeba nejdříve představit samotný pojem „ideologie“.

Weisiger (2011: 2) pohlíží na ideologii dvěma způsoby: (1) politická ideologie, jež slouží jako základ pro legitimaci domácí politiky⁶ a (2) odkaz na teorii mezinárodní politiky s přidruženým souborem politických předpisů⁷. Přičemž se mohou tyto dva pohledy doplňovat, jelikož způsob, kterým panovník legitimuje svou vládu na domácím trhu, hraje důležitou roli při určování zahraniční politiky a mezinárodní politiky (Weisiger 2011: 3).

Ideologie se vždy překrývá s jinou hnací silou konfliktu, nejčastěji se skupinovou identitou (Maynard 2019: 635). S tímto spojením pracují Sanín a Wood (2014: 215). Ideologii definují jako: „víceméně systematický soubor myšlenek, který zahrnuje identifikaci referenční skupiny [...] vyjádření křivd nebo výzev, kterým skupina čelí, identifikaci cíle jménem této skupiny [...] a (možná ještě nedefinovaný) akční program“. Zároveň zdůrazňují, že: „všechny ozbrojené skupiny zapojené do politického násilí – včetně etnických separatistických skupin – tak činí na základě ideologie [...] souboru myšlenek, které zahrnují preference (případně včetně prostředků k realizaci těchto preferencí) a přesvědčení“ (Sanín – Wood 2014: 214).

Ugarriza a Craig (2013: 450) definují ideologii jako: „soubor politických přesvědčení, která prosazují konkrétní způsob chápání světa a utvářejí vztahy mezi členy skupiny a outsidersy a mezi členy navzájem“. Utváření vztahů mezi skupinami či jednotlivci nemusí být vždy přátelské, především, když uvnitř státu panuje ideologická odlišnost. Pokud se vládnoucí elita ideologicky liší

⁶ Tak se například v rámci liberálně demokratické ideologie odvozuje právo vládnout, souhlas ovládaných, většinou vyjádřený prostřednictvím svobodných a spravedlivých voleb. Oproti tomu v monarchiích je legitimní vláda určována dědičností a totalitní režimy ospravedlňují vládu prostřednictvím legitimní diktatury proletariátu, která znamená, že vláda slouží zájmům lidí, ale není jim zavázána (Weisiger 2011: 2).

⁷ Lze například identifikovat řadu ideologií, které charakterizují americké debaty o zahraniční politice – izolacionismus, selektivní angažovanost, kooperativní bezpečnost a prvenství a další (Weisiger 2011: 2).

od opoziční skupiny či společnosti, snižuje se tím efektivita komunikace (Weisiger 2011: 7–8).

Ideologické efekty vycházejí z mnoha druhů chování, od strategických rozhodnutí vůdců přes chování vycvičených bojovníků, až po rozhodnutí občanů podporovat konfliktní frakci. Skupiny využívají ideologie jako instrumentální nástroje, což jim napomůže v mobilizaci příznivců nebo v získávání podpory patronů. Nebo lidé následují určité ideologické myšlenky čistě proto, že jim věří a jsou jim oddáni (Maynard 2019: 639). Zároveň je nutné dodat, že ideologie nejsou statickými, ale mění se před, během a po konfliktu. (Maynard 2019: 643). Maynard ve svém díle zmiňuje 4 mechanismy, jak může ideologie ovlivnit chování v konfliktu: (1) závazek (*commitment*), (2) osvojení (*adoption*), (3) shoda (*conformity*) a (4) instrumentalizace (*instrumentalization*).

Závazek a osvojení označuje Maynard jako mechanismy internalizované. Tyto mechanismy jsou definovány upřímnými přesvědčeními, hodnotami, schémata a preferencemi, které ovlivňují kognitivní procesy, vnímání a rozhodování. Zavázání se k daným ideologickým myšlenkám je často nejviditelnější jev, který tvoří chování, jež je obtížné racionálně vysvětlit. Většina občanů pociťují oddání k daným hodnotám a přesvědčením, které jsou formovány podle ideologických linií. I přes to, že závazky ovlivňují vnímání a rozhodování, nemusí vždy poskytovat primární motiv pro konfliktní chování (Maynard 2019: 639–640).

Na rozdíl od závazku, osvojování ideologických prvků není způsobeno vnitřní oddaností příslušným myšlenkám. Lidé se touto cestou především snaží vyplnit mezery ve svém politickém vidění světa. Osvojování ideologických myšlenek vychází z identifikace. Pokud jsou dané myšlenky spojeny s identitami nebo organizačními rolemi, kterým jsou jednotlivci skutečně oddáni, existuje větší pravděpodobnost, že tyto ideologické prvky přijmou⁸. Lidé, kteří si osvojí určité

⁸ Například rekrutování do džihádistických teroristických organizací nevyjadřuje dlouhodobé náboženské nebo politické závazky. Rekruti se připojují k organizaci na základě politické křivdy nebo zvláštního smyslu pro islámskou identitu, kterou pak přijímají celou ideologii džihádismu (Maynard 2019: 640).

ideologické myšlenky, jsou tolerantnější k ideologickým kompromisům či odchýlkám, než ti, kteří jsou ideologiím vnitřně zavázáni. Mechanismus osvojení, na rozdíl od závazku, hraje zásadní roli při vysvětlování chování⁹ (Maynard 2019: 640–641).

Třetí a čtvrtý mechanismus, shoda a instrumentalizace, mají společenský vliv na jednotlivce, vytvářejí strukturální příležitosti, omezení a pobídky, které povzbuzují občany, aby se řídili ideologiemi bez ohledu na jejich vlastní názory. Tyto mechanismy vytvářejí ideologické struktury, které jsou ale částečně zakořeněny v internalizovaných ideologiích. Například mechanismus shody je velmi podobný internalizovanému mechanismu osvojení. Jednotlivci mají tendenci souhlasit se sociálními očekáváním, přičemž se snižuje síla osobních preferencí. Tento mechanismus je relevantní hlavně v identifikování typu konfliktu. Ideologická shoda je zvláště zdůrazňována ve výzkumu genocidy a masového zabíjení (Maynard 2019: 641).

Instrumentální využití ideologie existuje, jen pokud se zdá, že cílová skupina, na kterou směřují ideologické výzvy, bude reagovat způsoby, jež instrumentalizující aktér považuje za přínosné. Tento mechanismus nemusí fungovat jen shora dolů, ale i naopak. Politické elity uplatňují ideologická tvrzení k mobilizaci příznivců, ale následovníci mohou taktéž instrumentalizovat ideologie k prosazení soukromých agend. Někteří reagují díky upřímným sympatiím, jiní díky strukturálnímu tlaku a mnozí díky obojímu. Instrumentální efekty také omezují a posilují aktéry, zejména prostřednictvím potřeby legitimovat své chování, aby se minimalizovaly nákladné protiakce a ztráta vnější a vnitřní podpory (Maynard 2019: 642–643).

2.4 Ekonomické příčiny občanské války

Ekonomika státu hraje významnou roli při vzniku občanské války i v délce jejího trvání. Majetková a příjmová nerovnost či nespravedlnost a s ní spojená chudoba

⁹ Nespokojení rebelové, jež přijmou revoluční marxistickou ideologii, mohou být odrazeni od zneužívání místních civilistů. Zatímco například sektářská etnonacionalistická ideologie je může navádět k masakrování civilního obyvatelstva (Maynard 2019: 640).

a zaostalost některých skupin, zvyšuje riziko vypuknutí občanské války (Tomeš 2007: 106). Zároveň bojující skupiny se pomocí ozbrojených aktivit snaží získat zdroje zisku, které jim umožní v konfliktu pokračovat. Základním problémem při studiu ekonomicky motivovaných konfliktů tedy zůstává jejich primární kauzalita. Vedou bojující strany válku s cílem ovládnutí zdrojů, aby byly schopny vést válku pro jiné než ekonomické cíle? Nebo s cílem loupit, a tím nastolit spravedlnost a odstranit socioekonomické nerovnosti?

Studiem ekonomických faktorů se dlouhodobě zabývá skupina expertů Světové banky. Ve svých analýzách a ekonometrických modelech testují ekonomické, kulturní, politické a geografické ukazatele, přičemž ty ekonomické vycházejí jako nejvýznamnější rizikové faktory (Tomeš 2007: 105). Nejznámější představitel této skupiny P. Collier napsal spolu s A. Hoefflerovou dílo *Greed and grievance in civil war* (2004). V této práci představují dva motivy o nichž se domnívají, že jsou příčinami konfliktu: (1) chamtivost (*greed*) a (2) křivdy (*grievance*). Druhý motiv slouží jako počáteční impulz. V mnoha případech místní lidé cítí zášť vůči socioekonomickým nespravedlnostem a nerovnoměrnému rozdělení přírodních zdrojů. Právě tato skutečnost napomáhá rebelským skupinám získat podporu komunit pro „protistátní“ aktivity, ve kterých se rebelové prezentují jako ochránci chudých, kteří se snaží napravit křivdy a zajistit spravedlnost (Douma 2003: 17; Tomeš 2007: 106).

Collier a spol. tvrdí, že míra rizika konfliktu stoupá s pravděpodobností zisku a s možností financovat ozbrojené aktivity, které umožní upevnit kontrolu nad těmito zdroji zisku a rozšíří možnosti jejich rozmnožování (Collier cit. dle Tomeš 2007: 106). V tomto případě lze hovořit o tzv. kořistnických válkách¹⁰ (Tomeš 2007: 116). Nejběžnějším zdrojem zisku jsou nerostné suroviny. V případě nerostných surovin je důležité, zda se jedná o koncentrovaný zdroj¹¹, či rozptýlený. Ovládnout bodové zdroje je pro vládní síly či povstalecké skupiny náročnější.

¹⁰ Tomeš (2007: 105) označuje za primární původce tohoto typu konfliktu právě rebelské skupiny, nicméně někteří autoři s tímto tvrzením nesouhlasí. Podle nich jsou to právě vlády a státy, které svými sobeckými zájmy a neochotou řešit sociální problémy poskytují úrodnou půdu pro vznik rebelií.

¹¹ Nerostné suroviny jsou soustředěné v žilách nebo v nádržích podloží (Douma 2003: 38).

Těžební společnosti si jsou vědomy potencionálního vnějšího nebezpečí, a aby předešly nechtěným ztrátám, přistoupí na cestu vyjednávání s vládními silami či povstaleckými skupinami, což jim zajistí bezpečnost. Naopak rozptýlené zdroje se obtížněji kontrolují, jelikož jsou rozmístěné na větší ploše, a proto je snazší je ovládnout (Douma 2003: 37–38).

Dalším možným zdrojem zisku je rozvojová pomoc. Strukturální rozvojová pomoc může být primárně zamýšlena jako podpora úsilí o zvýšení životní úrovně, nicméně ve většině případů umožňuje vládám uvolnit prostředky, které by za normálních okolností vyčlenily na rozvoj, na ozbrojený boj. Povstalecké skupiny, ale i vládní síly získávají finance i z nelegálního obchodu, především z obchodu s drogami a zbraněmi. Jako nástroj pro zajištění a udržení výše zmíněných zdrojů zisku využívají bojující strany tzv. nehmotné zdroje. Jedná se o vydírání, únosy, drancování, sbírky v diaspoře a vystupování jako rozvojové nevládní organizace ve snaze přilákat zahraniční financování (Douma 2003: 40–43).

Collier a Hoefflerová (2004: 574) také uvádějí, že riziko vypuknutí konfliktu se zvyšuje, pokud podíl primární komodity na hodnotě exportu země tvoří přibližně 33 %. Vysoká míra závislosti umožňuje státní moci realizovat přímou formu tzv. kořistnického zdanění. Jedná se o placení zvláštních korupčních poplatků za koncese k těžbě, která se pak realizuje bez ohledu na standardy a náklady. V případě vysoké exportní závislosti získává vláda tímto způsobem velký finanční zdroj, jehož prostředky může využít k udržení moci, potlačení opozice či k ozbrojeným aktivitám. Nebo naopak, pokud zisky z vývozu primární komodity tvoří většinu státních příjmů a došlo by ke snížení jejího exportu, způsobilo by to pokles HDP, tudíž ekonomickou stagnaci (Tomeš 2007: 107).

Další faktor, spojený s komoditami a jejich vlivem na ekonomiku státu, je cena spotřebního zboží. V momentě, kdy dojde ke snížení cen komodit, na kterých jsou chudé rozvojové země závislé, dojde k poklesu příjmů státu. Dlouhodobý pokles cen komodit významně přispěl ke vzniku i prodlužování několika konfliktů a k ekonomické stagnaci země (Tomeš 2007: 107).

Dalším, již zmíněným, rizikovým ekonomickým faktorem je ekonomická stagnace, respektive pokles HDP, která je nepřímo ovlivňována rychlým populačním růstem¹². Naopak rostoucí HDP snižuje riziko konfliktu až o 40 %. Z toho vyplývá, že riziko vypuknutí konfliktu je vyšší v chudých, zaostalých zemích. Nicméně někteří autoři tvrdí, že chudoba a bohatství jsou relativní kategorie a považovat je za nejvýznamnější faktor je zavádějící (Tomeš 2007: 106). Výše hodnoty HDP je především důležitá proto, že zastupuje státní správní, vojenské a policejní kapacity a je tedy ukazatelem schopnosti státu zasáhnout proti povstání (Fearon – Laitin 2003: 76). Pokud země nemá dostatečné silné státní kapacity, její vláda není ani schopná kontrolovat hospodářský vývoj, a proto opoziční skupiny považují za oprávněné, když se o zajištění ekonomických zdrojů začnou snažit nezávisle na vládě (Tomeš 2007: 109).

2.5 Fyzická geografie země a geografické příčiny občanské války

Jedním z těchto faktorů jsou terénní podmínky země. Fearon a Laitin (2003: 80) tvrdí, že rebelie vznikají tam, kde mají ozbrojené skupiny pro povstání a občanskou válku příhodné podmínky, tj. členitý terén, rozsáhlé nepropustné lesy a špatně sjízdné komunikace. Tyto faktory poskytují rebelským skupinám bezpečný úkryt, především v periferních oblastech, a možnost udržovat chod svých základů s nízkou pravděpodobností ohrožení. Zároveň tyto terénní podmínky a umístění útočišť napomáhají vytvářet paralelní regionální mocenské struktury nezávislé na státní moci (Tomeš 2007: 110).

K zformování regionálních mocenských struktur napomáhá, když se jedná o rozsáhlou zemi s nízkou koncentrací obyvatelstva, v níž centrum vlády a moci je velmi vzdálené od periferních oblastí. V takovémto případě je obtížné zajistit efektivní státní správu (Collier – Hoeffler 2004: 581). Pokud v těchto oblastech dojde k vytvoření paralelních mocenských struktur, může to podpořit vznik separatistického hnutí, zvláště pokud jsou tyto oblasti bohaté na surovinové zdroje.

¹² Rychlý populační růst omezuje možnosti ekonomického rozvoje. Představuje riziko hned v několika ohledech: nároky na zajištění obživy, zvyšující se podíl závislých osob, nezaměstnaných, a tudíž frustrovaných mladých mužů (Tomeš 2007: 111).

Nicméně konflikty, týkající se periferních oblastí, se nemusí vést pouze kvůli separatistickým tendencím, nýbrž i kvůli zaostalosti regionu (Tomeš 2007: 110).

Do této kategorie lze zařadit i boje o území, na němž se nachází obnovitelné či neobnovitelné zdroje. Jedním z motivů je osobní obohacení, přičemž čím vyšší je odměna, tím vyšší je bojové úsilí. V oblastech bohatých na obnovitelné či neobnovitelné zdroje může dojít ke vzniku secesionistického hnutí¹³. Riziko vzestupu separatistických tendencí se zvyšuje, když je země rozdělena etnicky či nábožensky (Rohner 2017: 2–4). V rámci bojů o území dochází ke vzniku konkurenčních struktur a posouvání hranic území, na nichž působí vládní či povstalecké skupiny, čímž může dojít ke střetům (Douma 2003: 10, 38). Na drancování zdrojů spoléhají především rebelové, a to kvůli akumulaci soukromého bohatství nebo k financování válčení (Lujala 2010: 17).

Dalším rizikovým faktorem je tzv. difúzní efekt. Podstatou tohoto jevu je vnitrostátní situace v sousedních zemích. Je větší pravděpodobnost, že státy sousedící se zeměmi ve válečném stavu zažijí vlastní občanskou válku. Především pokud nepokoje v sousedních zemích jsou poháněny etnickými faktory (Sambanis 2001: 268).

2.6 Enviromentální příčiny občanské války

Enviromentální faktory hrají v posledních letech významnou roli při identifikaci vzniku konfliktů. Je nutné poznamenat, že enviromentální faktory nejsou většinou primární příčinou sporů, nýbrž producentem negativních sociálních efektů, které následně způsobují konflikty. Zhoršování stavu životního prostředí většinou čelí rozvojové země, jelikož jsou méně schopné zachytit a reagovat na změny životního prostředí a sociální krize (Homer-Dixon 1994: 5–6).

Homer-Dixon (1991, 1994) identifikuje sedm hlavních kritických enviromentálních změn, které přispívají k eskalaci násilí: (1) globální oteplování způsobené skleníkovými plyny, (2) poškozování ozónové vrstvy ve stratosféře, (3)

¹³ Collier a Hoeffler tvrdí, že ke vzniku secesionistického hnutí dochází pouze tehdy, když obyvatelé dané oblasti usoudí, že je separace ekonomicky výhodná (Collier a Hoeffler cit. dle Tomeš 2007: 107).

ukládání kyselin, (4) odlesňování, (5) degradace zemědělské půdy, (6) vyčerpání a znečištění vodních zásob a (7) vyčerpání rybích populací. Těchto sedm problémů spoluvytváří environmentální tísně a sociální krize, které mohou zapříčinit konflikt uvnitř státu. Homer-Dixon (1991) pracuje se čtyřmi sociálními efekty: (1) snížení zemědělské produkce, (2) hospodářský úpadek, (3) vysídlení obyvatelstva a (4) narušení legitimních a autoritativních institucí a společenských vztahů. Přičemž stejně jako environmentální změny i sociální efekty spolu kauzálně souvisejí.

Snížení produkce zemědělských komodit může oslabit především venkovské komunity tím, že způsobí podvýživu a nemoci a zároveň může povzbudit lidi, aby odešli ze svého území. Dále má vliv na hospodářský úpadek, který může oslabit daňový základ a podkopat finanční, právní a politické instituce. Nedostatek zdrojů má také kritický dopad na ekonomiku země, především pokud je stát závislý na exportu jedné dominantní komodity. Příčinou vysídlování obyvatelstva je vzestup hladiny moří, desertifikace a degradace zemědělské půdy. Tyto faktory mohou také způsobit zemědělský a hospodářský úpadek. Přemísťování obyvatelstva může změnit třídní vztahy a narušit tradiční rovnováhu ekonomické a politické autority mezi etnickými skupinami. Pokud dojde ke spojení těchto tří sociálních efektů, může dojít ke čtvrtému efektu, a to k narušení legitimních a autoritativních institucí a společenských vztahů (Homer-Dixon 1991: 95–98).

Výše zmíněné sociální efekty mohou vést k různým typům konfliktů. Jedním z nich je konflikt skupinové identity. Tento typ konfliktu vznikne v důsledku rozsáhlých přesunů populací způsobených změnou životního prostředí. Migrací dochází k mísení etnických a kulturních skupin za okolností deprivace a stresu. Z toho důvodu lze očekávat vznik sporů mezi skupinami, které by zdůrazňovaly vlastní identitu (Homer-Dixon 1991: 108). Druhým typem je konflikt relativní deprivace. Tento druh konfliktu způsobuje degradaci životního prostředí a nerovnoměrné rozdělení zdrojů. Nižší třídy budou více frustrované než ostatní, protože elity využívají svou moc k udržení své životní úrovně navzdory hospodářskému a zemědělskému úpadku. V určitém okamžiku frustrace

překročí kritický práh a frustrovaní jedinci začnou jednat násilně (Homer-Dixon 1991: 108–109; Rohner 2017: 5).

2.7 Externí a geopolitické příčiny občanské války

V této kapitole se spíše zaměřím na fungování vnějších zdrojů zisku. Ty ovlivňují délku konfliktu či mohou být doprovázejícím faktorem jiných primárních příčin. Mohou ovlivňovat také intervence vnějších aktérů. Zároveň do této podkapitoly zahrnu i geopolitické vlivy, které z velké části souvisí s externími vlivy.

Jednou z geopolitických příčin vzniku občanských válek je mocenské soupeření o kontrolu nad strategicky významnými oblastmi, přičemž externí strana se většinou snaží sledovat své zájmy. Geopoliticky motivované konflikty jsou často podobné tzv. zástupným válkám (*proxy wars*). Vliv na mocenské soupeření má také geografická poloha státu v geopolitickém systému (jádro, semiperiferie, periferie). Nejvíce občanských válek se odehrává na geopolitické periferii. Je to způsobeno nezájmem velmocí a zájmem privátních firem, které se snaží dosáhnout snadnějšího zisku (Tomeš 2007: 112–113).

Interakce s vnějšími aktéry napomáhá zformovat politické válečné ekonomiky, které lze považovat za legitimní prostředek k vytvoření kapacity pro sebeobranu v době nouze. Jedná se o specifickou konfiguraci lokalizovaných válek, stínových ekonomik a globalizace nelegální ekonomiky pomocí sítí a prostředníků (Douma 2003: 10, 18).

Sítě jsou tvořeny tzv. síťovými uzly, neboli zeměmi, místy ale i jednotlivci. Síťová struktura poskytuje přístup k potřebnému kapitálu pro vedení boje, a ke kontaktům s obchodníky a dalšími aktéry zapojenými do konfliktů. Douma (2003: 68) rozděluje sítě na dva druhy: (1) transakční a (2) trvalé. Transakční sítě se skládají z personalizovaných sítí a mohou zaniknout ve chvíli, kdy konkrétní jednotlivci nebo důvod vzniku sítě zmizí. Naopak trvalé sítě fungují na základě starých a zavedených politických aliančních vazeb. Nicméně všechny plní stejné funkce, tj. usnadňují přepravu zboží a služeb do a z konfliktních oblastí a vyměňují zdroje za s válkou související vklady (Douma 2003: 69).

Prostředníky jsou jednotlivci, nebo malé skupiny, které poskytují řadu služeb¹⁴ a zboží stranám zapojeným do konfliktu. Podle Doumy (2003) existuje několik typů prostředníků. Jedním z nich je prostředník působící na místní úrovni. Ten se nachází v dějišti konfliktu, přičemž poskytuje finanční prostředky, jídlo, vybavení a ubytování. Zároveň směňuje drahé kovy za spotřební zboží či zbraně. Druhým typem prostředníka je vojenský poradce, který slouží jako kontaktní místo a zástupce zahraničních výrobců a prodejců zbraní. Dalšími typy prostředníků jsou potulní obchodníci a logističtí operátoři. Jedná se o podobné typy prostředníků, které zprostředkovávají obchody se zúčastněnými frakcemi. Nicméně logističtí operátoři se prezentují jako slušní obchodníci, zatímco potulní obchodníci nikoli. Posledním typem prostředníků jsou skrytí právní poradci a zprostředkovatelé vlád a povstaleckých skupin zapojených do konfliktu (Douma 2003: 77–81). Všechny typy mohou mít spojení se zahraničními soukromými společnostmi, čímž mají přístup k finanční podpoře (Douma 2003: 86).

Z výše uvedených druhů externích faktorů lze vyvodit, že tyto vlivy většinou nepůsobí jako primární impuls pro vznik konfliktu, ale mají kapacitu ovlivňovat délku jeho trvání. Vlivem externích faktorů na délku konfliktů se zabývá ve svém díle Patrick M. Regan (2002). Dle jeho teorie se občanské války prodlužují v případě intervence externího aktéra na straně opoziční skupiny a naopak zkracují v případě zásahu na straně vlády. Obecně totiž platí, že bez vnějšího zásahu bude vláda silnější. Pokud tedy vnější aktér zasáhne na straně vlády, může se potenciálně zkrátit délka trvání konfliktu. A právě naopak, pokud se externí aktér postaví na stranu slabší opozice, je pravděpodobnější, že se konflikt prodlouží (Regan 2002: 60). Podpora opozice také umožňuje narušit vládní poskytování bezpečnosti, zboží a služeb svým občanům, přičemž tyto nedostatky může opoziční skupina díky podpoře externích aktérů nahradit. Naopak jakákoli podpora vlády mění její rozhodovací kalkul, konkrétně náklady

¹⁴ Od prodeje zdrojů, zprostředkovatelského vyjednávání s obchodníky se zbraněmi a vojenskými poradci, poskytování vojenského know-how a podpory prostřednictvím soukromých vojenských společností až po logistickou podporu prostřednictvím přepravy armádních zásob a válečných surovin, jakož i finanční zázemí (Douma 2003: 77).

a přínosy pro vládu při provádění konkrétních politických rozhodnutí. Zároveň se díky zdrojům z vnějšího prostředí snižuje nutnost vymáhat zdroje od populace na financování svého úsilí ve válce. Tímto krokem umožňuje vládě získat politickou podporu a zároveň snižovat schopnost opoziční skupiny získat oporu pro lidovou loajalitu (Balch-Lindsay – Enterline –Joyce 2008: 349).

Tabulka 1: Shrnutí možných příčin vzniku občanských válek

Kategorie příčin	Možné příčiny vzniku občanské války
Etnické a kulturní příčiny	Utlačování jednoho či více etnik, upírání přístupu k politické moci a blahobytu jednomu či více etnikům
Politické příčiny	Proces demokratizace v málo rozvinutých zemích Nerovnoměrné zastoupení v politickém systému Boj o politickou moc Zformování regionálních mocenských struktur Slabá státní kapacita a nedostatečná legitimita
Ideologické příčiny	Ideologická heterogenita
Ekonomické příčiny	Socioekonomická nespravedlnost Ziskuchtivost Vysoká exportní závislost Stagnace ekonomiky, respektive pokles HDP
Fyzická geografie země a geografické příčiny	Vhodné geografické podmínky pro budování regionálních mocenských struktur v periferních oblastech Spory o území Difúzní efekt
Enviromentální příčiny	Enviromentální tíseň produkující sociální krize
Externí a geopolitické příčiny	Mocenské soupeření o kontrolu nad strategickými oblastmi Intervence externího aktéra Interakce s externími aktéry

Zdroje: (Balch-Lindsay – Enterline – Joyce 2008: 34; Bell – Regan 2010: 748; Collier – Hoeffler 2004: 563–595; Douma 2003; Fearon – Laitin 2003: 75–90; Homer-Dixon 1991: 76–116; Maynard 2019: 635–649; Regan 2002: 55–73; Reynal-Querol 2002: 29–54; Rohner 2017; Sambanis 2001: 259–282; Weisiger 2011).

3 OBČANSKÁ VÁLKA V JIŽNÍM SÚDÁNU

V této části mé práce se již zaměřím na občanskou válku v Jižním Súdánu, přičemž se budu primárně soustředit na analýzu příčin vzniku tohoto konfliktu. V první podkapitole nejdříve nastíním pozadí a vývoj samotného konfliktu. Jako počáteční bod zkoumaného období jsem si zvolila druhou polovinu 50. let 20. století, kdy Súdán získal nezávislost na britsko-egyptské nadvládě. Toto období jsem si zvolila proto, že již v této době se rýsovaly události, které hrály velkou roli při vzniku občanské války v Jižním Súdánu. Náhled do pozadí konfliktu zakončím rokem 2020, kdy došlo k implementaci mírové dohody.

V druhé části této kapitoly provedu kontrafaktuální analýzu faktorů, které byly identifikovány jako možné příčiny v odborné literatuře analyzované v kapitole 2. Občanská válka v Jižním Súdánu je velmi komplikovaná a málo transparentní, proto identifikovat příčiny je občas obtížné. Temin (2018) ve svém díle například zmiňuje čtyři možné příčiny, které by mohly vysvětlit tento konflikt: (1) politické soupeření, (2) nekontrolovatelná chamtivost, (3) nevyřešené křivdy a (4) hluboce roztržštěný bezpečnostní sektor. Naopak Agwanda a Asal (2020) ve svém díle zmiňují pouze tři: (1) spory o území bohaté na zdroje, (2) dostupnost zbraní civilistům a (3) etnicita spojená s politickou mocenskou soutěží. Mým cílem v této kapitole tedy bude stručně nastínit průběh celého konfliktu a zároveň identifikovat možné příčiny vzniku občanské války v Jižním Súdánu.

3.1 Pozadí a vývoj občanské války v Jižním Súdánu

Po referendu konaném v roce 2011 se po drtivém hlasování pro nezávislost stal Jižní Súdán nejmladší zemí světa a zároveň 193. členem OSN. Nicméně formování tohoto státu začalo již v koloniálním období, kdy Jižní Súdán byl ještě jako jižní Súdán součástí Súdánu, který byl pod anglo-egyptskou koloniální správou (CIA 2024; Crisis Group 2021). Již v tomto období se začalo vytvářet napětí mezi místním obyvatelstvem. Sever země byl obýván převážně arabským islámským obyvatelstvem, zatímco jih obývalo převážně černošské obyvatelstvo vyznávající tradiční africká náboženství. Napjatou situaci ještě prohlubovali angličtí misionáři, kteří v zemi šířili anglický jazyk a křesťanství spíše než arabštinu a islám (Agwanda – Asal 2020: 126; CIA 2024).

O nezávislosti Súdánu na Velké Británii a Egyptě se rozhodlo v dohodě z roku 1954, přičemž vstoupila v platnost v roce 1956. Získáním nezávislosti mělo dojít k unifikaci arabského a černošského obyvatelstva, což vyvolalo vlnu nesouhlasu (CONCERN worldwide 2024). V rámci dohody bylo jižnímu regionu přislíbeno plné zapojení do politického života, nicméně se tak nestalo. Černošské obyvatelstvo bylo považováno za méněcenné, a proto arabská část obyvatelstva považovala chopení se moci za nejrozumnější krok (CIA 2024; Rudincová 2016). Tím rostlo napětí, které nakonec v roce 1955 eskalovalo do První súdánské občanské války. Severní část země byla zastupována arabskou súdánskou vládou a jižní část byla zastupována jednotným separatistickým hnutím, které prosazovalo myšlenku nezávislého jižního Súdánu. První súdánská občanská válka byla ukončena v roce 1972 Dohodou z Addis Abeby. Tato dohoda vedla k vytvoření Autonomní oblasti Jižní Súdán (SSAR) obývanou černošským a křesťanským obyvatelstvem. Nicméně napětí mezi súdánskou vládou a obyvateli jihu přetrvávalo (CONCERN worldwide 2024).

Napětí eskalovalo poté, co súdánský prezident Gaafar Niemeiry v roce 1983 prohlásil zemi za islámský stát a zrušil poloautonomii většinově křesťanské SSAR. Tímto krokem rozpoutal Druhou súdánskou občanskou válku. V této válce proti sobě stála súdánská vláda a opoziční Súdánské lidově osvobozené hnutí (SPLM) spolu se Súdánskou lidově osvobozenou armádou (SPLA)¹⁵. Během konfliktu zemřely více jak 2 miliony lidí a po jeho ukončení byla jihosúdánská společnost zničena humanitárními krizemi a ekonomickým úpadkem (CIA 2024; CONCERN worldwide 2024). Občanská válka byla ukončena až v roce 2005 Všeobecnou mírovou dohodou (CPA). Dohoda navrátila jižnímu Súdánu poloautonomii a zároveň přislíbila referendum rozhodující o nezávislosti jižního regionu do šesti let. Referendum se konalo v lednu 2011, přičemž drtivá většina obyvatel hlasovala pro odtržení. A v červenci téhož roku se jižní Súdán

¹⁵ SPLM i SPLA se začaly formovat před začátkem občanské války v roce 1983 v jižním regionu. Jejich záměrem bylo zastávat opoziční sílu vůči arabské vládě v Chartúmu. Nicméně od počátku se potýkaly s vnitřními problémy, které se promítly i do budoucího vývoje Jižního Súdánu (Kamp – Kiranda –Mugisha – Ojok 2016: 34).

stává samostatným státem pod názvem Jižní Súdán v čele s prezidentem Salvou Kiirem Mayarditem (Crisis Group 2021).

V době získání nezávislosti byl Jižní Súdán označován za nejrozpadlejší stát na světě. Jeho křehkost usnadnila korupci ve vládě, marginalizaci etnických komunit a páchání trestné činnosti ze strany vlády i milicí, a naopak znemožnila vytvoření životaschopného vládního systému (Agwanda – Asal 2020: 128–129; CIA 2024). Vládní systém byl také narušován politickým a etnickým napětím uvnitř vládnoucího hnutí SPLM. Toto napětí nakonec eskalovalo v roce 2013 do občanské války (Temin 2018: 1).

V prosinci 2013 vypuklo v hlavním městě Džuba násilí mezi silami loajálními prezidentovi Salvovi Kiirovi z kmene Dinka, a silami loajálními viceprezidentovi Riekovi Macharovi z kmene Nuer. Jihosúdánský prezident označil tento střet za Macharův pokus o převrat a nechal rozpustit kabinet (CIA 2024; Crisis Group 2021). Od začátku občanské války se vládní i rebelské síly zaměřovaly na civilisty na základě jejich etnické identity. Zásahy proti „ne-Dinkům“ a rozpory uvnitř SPLM vyústily ve vznik SPLM-*In Opposition* (SPLM-IO) v čele s Macharem. Vznik opozičního hnutí vedl k zásahu Ugandských lidových obranných sil (UPDF). Zpočátku byla intervence UPDF přivítána, protože se věřilo, že díky ní se zabrání výrazně většímu násilí v Džubě a okolních oblastech a pomůže zabezpečit kritickou infrastrukturu ve městě. Ugandská přítomnost se stala problematickou v době, kdy ugandský prezident Yoweri Museveni začal podporovat prezidenta Kiira. Později se ukázalo, že jihosúdánská vláda zaplatila velkou část intervence UPDF, což vysvětlovalo podporu Kiira ze strany ugandského prezidenta (Temin 2018: 1–2, 17–18). Občanská válka byla formálně ukončena podpisem Dohody o řešení konfliktu v Jižním Súdánu (ARCSS)¹⁶ v srpnu 2015. Dohoda byla porušena již po čtyřech měsících,

¹⁶ Hlavní podmínky stanovené v dohodě: (1) ukončení boje do 30 dnů, (2) stažení všech sil z Džuby do 45 dnů, (3) Džuba musí být neutrální, (4) vůdce opozice má dostat funkci „prvního viceprezidenta“, (5) přechodná vláda se ujme úřadu za 90 dní a bude vládnout 30 měsíců, (6) volby proběhnou 60 dnů před koncem funkčního období přechodné vlády a (7) bude zřízena Komise pravdy (Agwanda – Asal 2020: 131).

když v prosinci 2015 vydal prezident Kiir jednostranný dekret, kterým zvýšil počet států¹⁷ z 10 na 28 a později 32¹⁸ (Quaraco 2019).

V únoru 2016, po obvinění vládních sil z útoku na tábor civilistů chráněný OSN, došlo k obnovení bojů mimo Džubu (Agwanda – Asal 2020: 131). Ve snaze zastavit boje se Machar vrátil z exilu do Džuby s cílem vytvořit Přejídnou vládu národní jednoty. Ta byla nakonec sestavena v dubnu 2016. Machar byl jmenován prvním viceprezidentem, nicméně po složení přísahy vypukla další vlna bojů mezi vládními silami a vojáky věrnými Macharovi, který opět uprchl do exilu. Tím skončilo veškeré úsilí o udržení Přejídné vlády národní jednoty. V červenci 2016 odstartovalo druhé kolo občanské války v Jižním Súdánu (CIA 2024; CONCERN worldwide 2024; Temin 2018: 2).

Druhé kolo občanské války bylo formálně ukončeno v září 2018 podpisem Revitalizované dohody o řešení konfliktu v Jižním Súdánu (R-ARCSS). Ve skutečnosti boje pokračovaly až do roku 2020, kdy došlo ke zformování nové vlády jednoty v čele s prezidentem Kiirem a viceprezidentem Macharem. Od sestavení přejídné vlády dohoda zaostává za plánem a v mnoha částech země pokračuje násilí (Crisis Group 2021). OSN vyjádřila obavy ohledně zdržování mírového procesu a sepsání nové ústavy. Zdržování by podle OSN mohlo vést k obnovení rozsáhlého ozbrojeného konfliktu (CONCERN worldwide 2024).

Občanská válka v Jižním Súdánu zabila desetitisíce lidí a způsobila obrovskou humanitární krizi. Od jejího počátku uprchlo více než 2,2 miliony obyvatel do okolních států a další 2,2 miliony obyvatel bylo vnitřně vysídleno. Migrační krize způsobila nedostatek potravin a rostoucí míru nemocí (CONCERN worldwide 2024; Temin 2018: 4).

3.2 Analýza příčin vzniku občanské války v Jižním Súdánu

Tato podkapitola bude strukturována stejným způsobem jako kapitola 2. Zaměřím se na příčiny vzniku občanské války v Jižním Súdánu. Mým cílem bude

¹⁷ Jižní Súdán používá k označení svých správních celků termín „státy“ (Quaraco 2019).

¹⁸ Počet států byl dohodou stanoven tak, aby půda a zdroje byly rozděleny rovnoměrně mezi politické a etnické frakce. Právě proto, aby se předešlo sporům o území (Quaraco 2019).

identifikace a analýza možných příčin občanské války a u některých i období ve kterém se zrodily.

3.2.1 Etnické a kulturní příčiny

Mým cílem v této kapitole bude zjistit, zda za vznikem občanské války v Jižním Súdánu stály etnické a kulturní příčiny, či nikoliv. V podkapitole 3.1 jsem naznačila, že etnicita hrála důležitou roli v průběhu celého vývoje Jižního Súdánu. Nicméně mým cílem je zjistit, zda hrála i významnou roli při vzniku samotného konfliktu.

Ve všech zmíněných definicích v podkapitole 2.1 zaznělo, že etnický konflikt se odehrává mezi etnickými skupinami, přičemž alespoň jedna z nich musí být dominantní (Tepfenhart 2013: 84). Z kapitoly 3.1 víme, že v konfliktu proti sobě opravdu stála jednotlivá etnika. Nicméně když se podíváme na procentuální složení obyvatelstva dle etnických linií, zjistíme, že největší etnická skupina Dink tvoří pouhých 36–40 % celkové populace¹⁹ (Bortoluzzi Garcia 2020). To znamená, že Dinky nelze považovat za dominantní etnikum, jelikož minimální hranice pro splnění tohoto kritéria je 45 % (Collier – Hoeffler 2004: 587). Z toho vyplývá, že konflikt se možná odehrává mezi etnickými skupinami, nicméně ani jedna netvoří společenskou většinu, tudíž konflikt nesplňuje jednu z podmínek pro etnický konflikt.

I přes to, že Dinkové nedosahují dominantního postavení ve společnosti, dosahují dominantního postavení na politické scéně, přičemž opozici tvoří minoritní etnické skupiny, kterým dominuje etnikum Nuer. To je zároveň druhé největší etnikum v Jižním Súdánu (Bortoluzzi Garcia 2020). Dominance Dinků v politickém systému se shoduje s dalším znakem zmíněným v definicích, tj. že etnický konflikt nelze kódovat jako etnickou válku, pokud nezahrnuje boj o politickou moc, kterou v rukou drží jedno etnikum (Sambanis 2001: 261; Tepfenhart 2013: 84). Jedná se tedy o spojení etnicity s politickou křivdou, která je

¹⁹ Je nutné podotknout, že data týkající se populace jsou odhadována a mohou se v různých zdrojích lišit. Je to právě kvůli občanské válce, během které došlo k vnitřnímu vysídlení obyvatelstva, migraci a úmrtí. Zároveň neexistuje dostatek aktualizovaných demografických studií (CIA 2024).

v tomto konfliktu skutečně přítomna. Občanská válka totiž odstartovala v prosinci 2013 po střetu vojsk věrných Kiirovi (Dink) a Macharovi (Nuer), načež se do následujících bojů zapojily další etnické skupiny (United States Holocaust Memorial Museum 2021). Kiir následně obvinil Machara z pokusu o převrat a nechal rozpustit kabinet a také zahájil útok proti Nuerům. Machar popíral pokus o převrat a tvrdil, že došlo k pouhému nedorozumění mezi jednotkami. Nicméně jeho předešlé chování nasvědčovalo opaku. Již před začátkem konfliktu kritizoval přechodnou ústavu a vládu a spolu se svými stoupenci navrhoval změny, které by omezily moc prezidenta (Rudincová 2016). Z toho lze vyvodit, že Machar a jeho stoupenci pocíťovali znevýhodněné postavení na politické scéně hlavně také proto, že Kiirova vláda v roce 2012 byla složena z 53 % Dinky²⁰ (Sarwar 2012: 176), a proto chtěli najít cestu, jak zajistit inkluzivnější politický systém.

Napětí v politickém systému zde bylo již od počátku formování SPLM, tudíž od roku 1983. Při zrodu hnutí se do čela dostal John Garang, Dink, který se snažil zajistit si moc nad hnutím selektivním očištěním od rivalů ve vedení SPLM. Tím započala dominance Dinků v hnutí. Zároveň John Garang vedl hnutí ve stylu diktátorského režimu, což zapříčinilo odchod Machara (Nuer) s Lomem Akolem (Shilluk) v roce 1991. Ti následně zformovali opoziční hnutí SPLM-United (Minority Rights Group 2019). Zformování opozičního hnutí bych označila za zlomový bod, kdy politické křivdy nabyly etnického podtextu.

Otázkou je, do jaké míry je konflikt ovlivňován etnickou identitou, kterou ve své definici zmiňuje E. A. Henderson (2008). Jižní Súdán je domovem pro více než 60 etnických skupin, v rámci kterých dochází ještě k vnitřnímu štěpení, především podle geografických oblastí (viz porovnání Příloha 1 a 2) (Bortoluzzi Garcia 2020; Frahm 2012: 27). Další štěpící linií spojenou s etnickou identitou je náboženství. Přes 70 % populace vyznává křesťanství, přičemž zbytek obyvatelstva se hlásí k tradičním africkým vírám a malé procento populace

²⁰ Pokud bychom to tedy převedli na teorii Colliera a Hoefflerové (2004), můžeme Dinky v rámci politického systému považovat za dominantní etnikum.

k islámu (Sawe 2017). Z toho vyplývá, že společnost není pouze silně etnicky rozštěpena, nýbrž i polarizována, což by podle Colliera a Hoefflerové (2004) mohlo potencionálně vést k násilí. Nicméně vnitřní štěpení etnických skupin roli etnické identity v tomto konfliktu částečně vyvrací, protože v rámci etnika může docházet k názorovým rozporům, které ovlivňují chování dané podskupiny. To se také ukázalo např. v červenci 2014, kdy většina Nuerů z okresu Mayom, stát Unity, se postavila proti Macharovi a začali podporovat vládu Dinků v Džubě (Bortoluzzi Garcia 2020). Roli identity vyvrací i údajný pokus o převrat v prosinci 2013, kvůli kterému bylo zatčeno 11 politiků, přičemž šest z nich byli Dinkové, dva Nuerové a zbylí tři pocházeli z ostatních etnik. Nicméně reakcí na tento čin byl útok na Nuery (Radon – Logan 2014: 150). To naznačuje, že role etnické identity je v tomto konfliktu sporná a dodnes si autoři nejsou jisti, do jaké míry ovlivnila konflikt.

Z výše zmíněných faktů a úvah lze dojít k závěru, že občanskou válku v Jižním Súdánu nelze plně považovat za etnický konflikt právě kvůli nesplnění všech kritérií. Na druhou stranu ale nelze etnický podtext kompletně popírat. Hlavně proto, že občanská válka generovala interkomunální konflikty, které byly vedeny podle etnického klíče. Zároveň dva hlavní představitelé, Kiir a Machar pochází z jiných etnik, a tím se jim naskytla příležitost využívat etnicitu jako nástroj, pomocí kterého se snažili získat podporu a prohloubit vzájemnou nenávisť ve společnosti. Nicméně je zde mnoho událostí, které roli etnicity částečně vyvracejí. Jako třeba obvinění šesti Dinků z prosincového pokusu o převrat. Nebo podpora Dinků ze strany Nuerů z okresu Myom, stát Unity, v roce 2014 a několik dalších. Z těchto faktů jsem vyvodila závěr takový, že etnicitu nelze považovat za příčinu vzniku občanské války na 100 %, ale zároveň nelze její vliv na vznik občanské války úplně popírat.

3.2.2 Politické příčiny

V této části budu zkoumat zda politické příčiny mohly ovlivnit vznik občanské války v Jižním Súdánu. Nejdříve se zaměřím na to, zda v Jižním Súdánu proběhl pokus o demokratizaci, a pokud ano, jaký vliv měl na vznik konfliktu. Následně se budu zabývat nerovnoměrným zastoupením v politickém systému a bojem

o moc, což jsem již nastínila v předešlé kapitole. A jako poslední budu zkoumat jihosúdánskou státní kapacitu a míru legitimacy vlády. S tím souvisí i formování regionálních mocenských struktur.

V kapitole 2.2 o politických příčinách jsem zmínila, že stát je nejnáchylnější ke vzniku konfliktu, když prochází procesem demokratizace a s tím spojenou modernizací. Tento proces v jižním Súdánu odstartoval již v roce 2005 po podpisu CPA. Před poloautonomním regionem stála řada výzev. Bylo potřeba vytvořit instituce, které by byly základem státu, tj. ústava, exekutiva, zákonodárna moc, soudnictví a policie. Zároveň bylo potřeba překonat tribalismus a vytvořit národní jednotu²¹ (Frahm 2012: 29; NDI – Oslo Center – EISA 2018: 36). Nicméně jižní Súdán narazil na socioekonomickou a kulturní zaostalost lidu. CPA tyto problémy nerefletovala. Zaměřila se pouze na průběh referenda o sebeurčení. To také vysvětluje, proč jihosúdánská vláda neprovedla jakékoliv pokroky co se týče fyzické infrastruktury a projektů sociálně-ekonomického rozvoje a služby, na které bylo vyhrazeno více než 35 miliard dolarů, které byly z vládní pokladny rozkradeny vůdci politického systému a využity na soukromé zakázky (Nyaba 2016: 1–3). V zemi dokonce od ledna 2009 do září 2014 pomáhal Institut národní demokracie (NDI) při posilování demokratických procesů, mechanismů a organizací (NDI 2024).

Z výše zmíněných informací lze potvrdit, že snaha o demokratizaci zde byla, nicméně byla podkopávána kritickou situací ve státě (dříve v regionu), proto její účinky na společnost a chod státu byly a stále jsou minimální. Mým závěrem tedy je, že proces demokratizace nehrál ve vzniku občanské války v Jižním Súdánu žádnou roli, jelikož jeho vliv na chod státu a společnost nebyl

²¹ Někteří se myšlenky unifikace jižního Súdánu obávali. To z toho důvodu, že sjednocení bylo důvodem vypuknutí První súdánské občanské války. Proto navrhovali nastolení politického systému tzv. *tribocracy*, který je definován jako „politický systém vládnutí, ve kterém je rovnost v politickém zastoupení v národní vládě a/nebo na státní úrovni dosahována prostřednictvím principu kmenového zastoupení [...]“ (Wěil cit. dle Frahm 2012: 34). Zároveň bylo potřeba se vyhnout etnické marginalizaci, protože to byl jeden z důvodů k oddělení od Súdánu (Ramba 2011).

téměř žádný, a proto obyvatelé neměli potřebu se bouřit proti razantní implikaci demokratického režimu.

Nyaba (2016: 3) zmiňuje, že jedna z příčin odkládání dokončení procesu demokratizace je neustálý boj o moc mezi nejvyšším vedením, což je zároveň i mou další možnou politickou příčinou spolu s nerovnoměrným politickým zastoupením. V předešlých odstavcích jsem naznačila, že tyto faktory skutečně vedly ke vzniku občanské války v Jižním Súdánu a v této podkapitole vysvětlím proč tomu tak je.

Opoziční vůdce Machar dlouhodobě kritizoval prezidenta Kiira a jeho kmen Dinků z dominantního postavení v politickém systému. Kritika nepřicházela jen ze strany Machara a jeho nuerských zastánců, nýbrž i od jiných etnických skupin. Například někteří vůdci Schilluků vedli ozbrojenou vzpouru proti vládě Jižního Súdánu kvůli marginalizaci jejich etnika (Bortoluzzi Garcia 2020). Kritika se ale neozývala jen ze strany menšinových etnických skupin, nýbrž i z řad Dinků. Prezident Kiir, Dink ze státu *Nothern Bahr el Ghazal*, byl obviňován Dinky ze státu *Jonglei*²², že při dosazování lidí do vysokých pozic upřednostňuje Dinky ze svého státu před ostatními (Minority Rights Group 2019). A právě dominance Dinků v politickém systému vedla k dlouhodobému boji o moc, který se za působení dalších kritických faktorů přelil do občanské války.

S nerovnoměrným zastoupením a bojem o moc souvisí i centralizovaný politický systém. Jižní Súdán měl být původně založený na decentralizovaném systému vlády. Nicméně vůdci pocítovali obavy ze vzniku separatistických tendencí v regionech, které jsou bohaté na přírodní zdroje. Aby předešli ztrátě těchto území, hned po zrození nového státu moc centralizovali. Tím došlo k marginalizaci etnických skupin, a proto se vůdci těchto skupin vrátili zpět k oddanosti k regionálním liniím (Radon – Logan 2014: 154–155). Tímhle krokem

²² Tento případ hezky znázorňuje regionální štěpení jednotlivých etnických skupin, díky kterému dochází ke vnitřním sporům a štěpení. Výzvy v oblasti sociálního a ekonomického rozvoje v zemi se totiž liší region od regionu (Radon – Logan 2014: 152). To znamená, že pokud drží v rukou moc převážně Dinkové ze státu *Nothern Bahr el Ghazal*, je pravděpodobné, že budou při rozhodování upřednostňovat své lokální zájmy před ostatními.

nejenže vůdci rozdmýchali politické křivdy, které v rámci SPLM panovaly již od jeho vzniku, ale také de facto dali volný průchod pro formování regionálních mocenských struktur.

Z těchto informací lze usoudit, že před počátkem občanské války docházelo v politickém systému k utlačování menšinových skupin i Dinků z jiných států. Centralizací moci a dominance Dinků v politickém systému, došlo k vyvrcholení dlouholetých politických křivd, které se formovaly již od vzniku SPLM. Závěrem tedy je, že nerovnoměrné zastoupení v politickém systému a z toho plynoucí boj o moc, je hlavní příčinou občanské války v Jižním Súdánu.

Jako poslední příčinu vzniku konfliktu v této kapitole budu rozebírat roli slabé státní kapacity a nedostatečné legitimacy vlády na občanskou válku v Jižním Súdánu. Státy se slabou státní kapacitou jsou označovány jako stínové či kolabující státy. Můžeme takto označit i Jižní Súdán před počátkem občanské války?

Někteří pozorovatelé považovali, Jižní Súdán po získání nezávislosti za nejrozpadlejší stát. Nicméně někteří toto označení odmítají. To z toho důvodu, že v zemi existovaly formální instituce, které se rozvíjely a to i za pomoci mezinárodních organizací. V zemi byla zřízena mise OSN UNMISS, zároveň NDI pomáhaly s rozvojem a demokratizací jihosúdánských institucí a také do vládní pokladny proudily investice od mezinárodních aktérů na podporu rozvoje nového státu. Nicméně i přes mezinárodní podporu a pomoc se země stále potýkala s mnoha politickými, ekonomickými a sociálními problémy, které ovlivňovaly efektivitu státní správy. De Waal (cit. dle Radon – Logan 2014: 159) popsal v době nezávislosti Jižní Súdán jako „militarizovaný, zkorumpovaný, neopatrimoniální systém vládnutí“. Právě korupce je největší výzva jihosúdánského politického systému. Ovlivňuje totiž schopnost „uplatňovat významná omezení na jednání politiků [nebo] je přimět k odpovědnosti vůči občanům“ (Daron Acemogul et. al. cit. dle Radon – Logan 159). Navíc podkopává ústavní opatření, jejichž cílem je zavést dobré vládnutí v zemi a zároveň podkopává nezávislé fungování zákonodárné a soudní moci (Radon – Logan 2014: 158–159). Z mého pohledu bych tedy dala přednost označení kolabující či stínový stát místo rozpadlý stát. To z toho důvodu, že formální instituce v Jižním Súdánu před občanskou válkou

existovaly, ačkoliv jejich efektivita byla slabá. Z toho tedy vyplývá, že Jižní Súdán splnil jednu z podmínek indikace slabé státní kapacity.

Druhým indikátorem slabé státní kapacity je hodnota růstu HDP. V roce 2011 byla téměř 15 miliard amerických dolarů (USD). V roce 2012 tato hodnota klesla téměř o 3 miliardy USD (The World Bank 2024). To z toho důvodu že jihosúdánská vláda vedla spory se Súdánem ohledně příjmů z ropy, přičemž jako reakci Jižní Súdán uzavřel těžbu ropy a tím pádem omezil fiskální příjmy téměř na nulu²³. To znamená, že v roce 2013 si „jihosúdánská vláda jednoduše nemohla dovolit věrnostní platby [potřebné] k udržení systému v chodu“²⁴ (de Waal cit. dle Radon – Logan 2014: 161), což dalo volný průchod vzniku občanské války. Slabá státní kapacita také zapříčinila odvrácení komunit zpět ke kmenovým strukturám, čímž došlo i k narušení legitimacy jihosúdánské vlády.

Z předešlých dvou odstavců vyplývá, že státní kapacita a míra legitimacy Jižního Súdánu byly vskutku slabé na to, aby zajistily efektivní fungování státu. Nicméně státní kapacita byla slabá dávno před vypuknutím konfliktu. To by znamenalo, že samotná slabá státní kapacita nebyla příčinou vzniku konfliktu, protože systém do jisté míry fungoval i přes přítomnost vnitřních rozporů. Systém se zhroutil až ve chvíli, kdy se zastavil tok příjmů využívaných především na korupční praktiky, které udržovaly politický systém v chodu. Nicméně, kdyby země disponovala silnými státními institucemi, mohlo by být zajištěno rovnoměrné zastoupení v politickém systému, což by odstranilo hlavní příčinu vzniku konfliktu. To by znamenalo, že slabá státní kapacita zapříčinila nerovnoměrné zastoupení v systému, který způsobil občanskou válku. Z toho

²³ Jižní Súdán je nejvíce závislou zemí na ropě na světě, přičemž ropa představuje přibližně 98 % fiskálních příjmů a celkového vývozu země (Radon – Logan 2014: 151).

²⁴ Vysoké příjmy z ropy podporují korupci. Vládní úředníci zpronevěřili většinu příjmů a uložili je do bank v cizích zemích a nedostatečné procento z příjmů investovali do zemědělství a sektoru služeb. Ze zbylých peněz bylo před počátkem občanské války vloženo 50 % do zbrojení (Kamp – Kiranda – Mugisha – Ojok 2016: 34–36). To mohlo naznačovat přípravu na konflikt. Omezení příjmů z ropy, respektive zdroje vynakládaného na korupční poplatky, narušilo korupční systém, který zajišťoval chod jihosúdánskému politickému systému.

důvodu bych slabou státní kapacitu a nedostatečnou legitimitu označila za „nepřímou“ příčinu.

Závěrem této kapitoly je, že čtyři z pěti politických příčin stály za vznikem občanské války v Jižním Súdánu, konkrétně tedy nerovnoměrné zastoupení v politickém systému, boj o moc, formování regionálních mocenských struktur a slabá státní kapacita a její nedostatečná legitimita. Ze zjištěných informací jsem došla k závěru, že politická demokratizace měla minimální vliv na společnost a chod státu, tudíž neměla možnost narušit strukturu a chod země. Kvůli nedostatku demokratických institucí a procesů přetrvávalo nerovnoměrné zastoupení v politickém systému, které souviselo s neustálým bojem o moc, který se po zhroucení systému přelil v konflikt. Selhání systému zapříčinilo zastavení toku financí z ropy v roce 2012, čímž se omezily prostředky vynakládané na korupční praktiky, které udržovaly slabou státní kapacitu v chodu.

3.2.3 Ideologické příčiny

SPLM/A v době zformování zdůrazňovaly socialismus jako jedinou ideologii, která může sjednotit heterogenní Súdán. Zároveň prosazovaly zrušení práva šaría, kterou považovaly za nepřijatelnou formu spravedlnosti (Scott 1985: 71–72). Úsilí o sjednocení Súdán vyvolalo rozkol v hnutí, načež rebelové zformovali opoziční armádu SPLA-Nasir pod vedením Machara, přičemž požadovali oddanost ideologii nezávislého regionu jižní Súdán. SPLM si nemohlo dovolit usilovat o odtržení od Súdánu kvůli tomu, že bylo podporované ze strany Etiopie, která sama bojovala s eritrejskými separatistickými tendencemi. Proto zvolila cestu vybudování tzv. „Nového Súdánu“ (Kamp – Kiranda – Mugisha – Ojok 2016: 34).

Od socialismu začalo SPLM upouštět po rozpadu Sovětského svazu. Hnutí se tímto krokem dostalo do situace, kdy nezastávalo jasnou politickou ideologii, která by definovala orientaci osvobozenického hnutí. V tu dobu také hnutí do svého vedení dosadilo reakční politickou vojenskou elitu, jejímž programem byla pouze moc a akumulace bohatství. To způsobilo, že se SPLM odvrátilo od národní demokratické revoluce (Nyaba 2016: 1).

V roce 2005 zemřel zastánce sjednoceného a sekularizovaného Súdánu, John Garang, a na jeho pozici se dostává současný prezident Kiir, který hnutí

navrátil ideologický směr, kterým bylo získání nezávislosti. V tu dobu byla také podepsána CPA, která slibovala konání referenda o nezávislosti v následujících 6 letech (Minority Rights Group 2019).

Do roku 2011 byla tedy dominantní ideologií jižního Súdánu touha po nezávislosti a osvobození od násilné diskriminace ze strany súdánských Arabů. Od té doby SPLM postrádá soudržný ideologický základ a domácí politickou agendu. Z toho vyplývá, že těsně v době před občanskou válkou v zemi nepanovala ideologická heterogenita, která by mohla zapříčinit občanskou válku (Hutton 2014: 11–14).

3.2.4 Ekonomické příčiny

V rámci této kapitoly se pokusím zjistit, zda za vznikem občanské války v Jižním Súdánu stojí i ekonomické příčiny. Nejprve se zaměřím na to, zda socioekonomická nespravedlnost hrála roli ve vzniku konfliktu či nikoliv. Poté se budu zabývat analýzou vlivu zdrojů zisku využívaných bojujícími stranami. Respektive se pokusím zodpovědět otázky položené v kapitole 2.4, zda se konflikt vede s cílem ovládnout zdroje za účelem financování války vedené pro jiné než ekonomické cíle, nebo za účelem napravit socioekonomické křivdy.

Jižní Súdán, v době před občanskou válkou, byl domovem pro přibližně 12 milionů lidí, přičemž polovina populace žila v absolutní chudobě. 92 % celkové chudoby byla připisována podmínkám ve venkovských oblastech. Lidé obývající venkov měli malý přístup k základním sociálním službám, jako jsou například zdravotnická zařízení či školy. Odhaduje se, že přístup k základním sociálním službám má kolem 24 % obyvatel, což by odpovídalo procentuálnímu podílu lidí žijících ve větších městech (Shimeles – Verdier-Chouchane 2012: 1–2). Nedostatečný přístup ke vzdělání ovlivňuje gramotnost obyvatelstva, která je velmi nízká. Přibližně 70 % populace Jižního Súdánu je negramotná (UNICEF 2024b). Jihosúdánci se také museli potýkat s nedostatkem pracovních příležitostí, což v kombinaci s vysokou negramotností vedlo k nárůstu nezaměstnanosti, což vyvolávalo sociální nepokoje a nestabilitu (Shimeles – Verdier-Chouchane 2012: 2).

Vysoká nezaměstnanost, nízké vzdělání a chudoba dokazují, že v době před občanskou válkou (i v současnosti) se jihosúdánská společnost potýkala s výraznými socioekonomickými nerovnostmi, které způsobovaly frustraci a napětí v ní. Nicméně konflikt začal střetem mezi Macharovo a Kiirovo vojsky, přičemž hlavním motivem byl boj o moc. Proto bych neoznačila socioekonomické nerovnosti jako příčinu vzniku občanské války v Jižním Súdánu, nýbrž jako jeden z faktorů, který konflikt poháněl. Respektive socioekonomická nerovnost v tomto konfliktu hrála podobnou roli jako etnicita – není to příčina vzniku, nýbrž nástroj, pomocí kterého se bojující strany, především rebelové, snaží získat podporu pro „protistátní“ aktivity a nové mladé muže do svých řad.

Další ekonomickou příčinou je ziskuchtivost. Jako možné zdroje zisku jsem zmiňovala nerostné suroviny, nelegální obchod a rozvojovou pomoc. Jižní Súdán má 3. největší zásoby ropy v Subsaharské Africe a jeho ekonomika je založená především na ní (CIA 2024; Kamp – Kiranda – Mugisha – Ojok 2016: 34). Nicméně velká část příjmů z ropy je investována do zbrojení či do korupčních praktik. Kromě příjmů z exportu ropy, má vláda příspěvky i od ropných společností. Zpráva *The Sentry* (2018: 3) uvádí, že státní ropná společnost Nilepet „darovala“ od března 2014 do června 2015 80 milionů amerických dolarů jihosúdánským politikům, vojenským vůdcům, vládním orgánům, společnostem vlastněným politiky a členy jejich rodiny na služby, jako je vojenská doprava a logistika pro síly zapojené do zvěrstev.

Ve zprávě od *The Sentry* (2016) je uvedeno, že Machar byl zapleten do jednání o prodeji těžby ropy v zemi za obranné produkty, aby povzbudil svou vzpouru. Ze zmíněných informací tedy vyplývá, že soutěž o ropu byla jedním z katalyzátorů konfliktu mezi soupeřícími kleptokratickými sítěmi, vedenými Kiirem a Macharem (Leithead 2016). To znamená, že chtíč po ropě by se mohl považovat za příčinu občanské války v Jižním Súdánu.

Dále zpráva od *The Sentry* z roku 2016 uvádí, že nejvyšším představitelům se podařilo nashromáždit velké jmění za první tři roky konfliktu, přičemž část z nich byla zapojena do pochybných obchodních vztahů, zatímco jiní obdrželi velké platby od korporací podnikajících v Jižním Súdánu (Leithead 2016).

Zároveň OHCHR (2019) zmiňuje, že v zemi probíhá nelegální těžba, která taktéž financovala průběh války. Jako nástroj k zajištění a udržení těchto zdrojů zisku používají bojující strany tzv. nehmotné zdroje, přičemž dochází k útočení na vesnice, zapalování domů, zabíjení civilistů, znásilňování žen a dívek a k mnoha dalším činům (OHCHR 2019).

V zemi je od získání nezávislosti také ustanovena mírová mise UNMISS, která byla pověřena ochranou civilistů, monitorováním lidských práv, vytvářením podmínek vedoucích k poskytování humanitární pomoci a podporou politického dialogu. Finanční prostředky vkládá do své infrastruktury a humanitárních projektů a aktivit spojených s ochranou lidských práv (UNMISS 2024). Vzhledem k tomu, že jihosúdánské politické elity nefinancují infrastrukturu UNMISS a před konfliktem se ani ve větší míře nezajímaly o ochranu lidských práv, nelze říci, že tato pomoc by byla využita ve větším měřítku na to, aby vláda mohla uvolnit více prostředků na zbrojení. Nicméně s nízkou mírou transparentnosti nelze přesně určit, zda mírová mise ovlivnila rozdělení vládních financí.

Z výše zmíněných informací vyplývá, že druhá možná ekonomická příčina, ziskuchtivost, měla opravdu vliv na vznik občanské války. Nicméně nikoliv proto, aby bojující strany napravily socioekonomické nerovnosti, ale proto, aby získaly zdroj pro financování svých bojů.

Třetí ekonomickou příčinou je vysoká exportní závislost. Podle Colliera a Hoefflerové (2004: 574) podíl primární komodity na exportu země musí přesáhnout 33 %, aby země mohla být považována za vysoce závislou. Podíl ropy na exportu Jižního Súdánu činí přibližně 98 %, tudíž lze s jistotou říci, že by se jedná o extrémně závislý stát. Závislost se ukázala v roce 2012, kdy Jižní Súdán uzavřel těžbu ropy kvůli sporům se Súdánem (Radon – Logan 2014: 151). Ztrátou příjmů z ropy, které byly využívány z části na korupční poplatky, se rozpadl politický systém. Vnitřní spory začaly vyplouvat na povrch, což nakonec vedlo ke vzniku konfliktu. Závěrem tedy je, že vysoká exportní závislost byla jednou z příčin vzniku občanské války v Jižním Súdánu.

Poslední ekonomickou příčinou je stagnace ekonomiky, respektive pokles HDP. Před vypuknutím konfliktu ropa tvořila přibližně polovinu celkového HDP

Jižního Súdánu. Výrazně to ovlivnilo sílu státní kapacity, o které jsem pojednávala v kapitole 3.2.2, přičemž jsem došla k závěru, že konflikt vypuknul po poklesu HDP, jelikož korupční poplatky brané z vládní pokladny byly přiškrceny, tím pádem se systém rozpadl a vnitřní spory vyšly na povrch a přelily se v konflikt.

Závěrem této podkapitoly je, že téměř všechny možné ekonomické příčiny lze identifikovat jako příčiny vzniku občanské války v Jižním Súdánu. Prokázala se přítomnost socioekonomické nerovnosti. Nicméně ta nevedla ke vzniku konfliktu, nýbrž sloužila jako nástroj, pomocí kterého rebelské strany získávaly podporu. Ve spojitosti s konfliktem můžeme najít i motiv ziskuchtivosti, nikoliv proto, aby byla napravena socioekonomická nerovnost, nýbrž aby strany měly stále příjmy k financování svého válčení, přičemž zjištěné zdroje zisku se skládaly z přírodních zdrojů, nelegálního obchodu a úplatkářství. A poslední dvě příčiny, vysoká exportní závislost a stagnace ekonomiky, jsou jedny z hlavních příčin vzniku občanské války v Jižním Súdánu.

3.2.5 Fyzická geografie země a geografické příčiny

V této kapitole budu zkoumat, jaký vliv měla fyzická geografie státu na formování regionálních mocenských struktur. Zároveň budu analyzovat, zda vnitrostátní situace v okolních státech stála za vznikem občanské války v Jižním Súdánu.

Většinu území Jižního Súdánu pokrývají nížiny a roviny, které jsou bažinaté a mokřadní. V kombinaci se špatnou transportní sítí to vytváří vhodné podmínky pro budování rebelských základů v periferních oblastech (CIA 2024; Sarwar 2012: 177). Jižní Súdán je řídko osídlený, přičemž přibližně 85 % obyvatel žije právě v periferních venkovských oblastech. Ve spojení s etnickým rozdělením a nerovnoměrným zastoupením v politickém systému, se jednotlivé skupiny obrací na komunitní struktury jako klany a kmeny, přičemž může docházet k formování regionálních mocenských struktur, které touží po větším zastoupení v systému nebo úplném odtržení (Frahm 2012: 28).

Další možná příčina v této kategorii jsou spory o území. Jižní Súdán je považován za jednu z nejbohatších zemí, co se týče nerostných surovin. Nejvýznamnější surovinou je ropa. Země má ale také značné zásoby zlata, drahých kamenů a železné rudy. Bojující frakce vedou boje o tento typ oblastí hlavně proto,

aby mohly financovat své válečné aktivity (CIA 2024; Kamp – Kiranda – Mugisha – Ojok 2016: 30). Spory se nevedou pouze o území bohaté na nerostné suroviny, nýbrž i o území vhodné pro zemědělství a chov dobytka. Před vypuknutím konfliktu docházelo ke vpádům Dinků na území etnických skupin Mundari a Bari, které žijí v oblasti hlavního města. To samé se dělo farmářům z etnické skupiny Azande, kteří museli čelit invazím Dinků na jejich zemědělskou půdu. Spory o území byly vyvolané environmentálními tísňemi, které donutily obyvatele opustit svá území a hledat nové místo pro život. Kromě toho byly vedeny (a stále se vedou) spory o hranice území jak mezi jednotlivými oblastmi v rámci země, tak mezi Jižním Súdánem a okolními státy (Bortoluzzi Garcia 2020).

Ze zjištěných informací vyplývá, že spory o území hrály roli při vzniku občanské války v Jižním Súdánu. Při snaze získat území obývané jinou komunitou docházelo k interkomunálním střetům a hraniční spory se sousedními státy prohloubily nestabilitu v zemi. To znamená, že spory o území, které byly vedeny deprivací obyvatel a ziskuchtivostí, podpořily eskalaci politické krize.

K sousedním státům se váže i příčina zvaná difúzní efekt. Jižní Súdán sousedí se Súdánem, Středoafričskou republikou, Demokratickou republikou Kongo, Ugandou, Keňou a Etiopií. V Súdánu se od roku 2011 uskutečňovala občanská válka, která byla zapříčiněna především politickou marginalizací periferních oblastí, nerovnoměrným rozdělením zdrojů, nenaplněním slibů a k tomu etnickým napětím (Crisis Group 2013a; Crisis Group 2013b). Podle mého názoru ale tento konflikt jako samotný nemohl ovlivnit vznik občanské války v Jižním Súdánu. Naopak si myslím, že konflikt v Súdánu byl ovlivněn do určité míry vznikem Jižního Súdánu. Nicméně, mnoho lidí kvůli konfliktu emigrovalo do Jižního Súdánu. Tím pádem súdáňští migranti mohli vnést nestabilitu do jihosúdánské společnosti. Samotný konflikt se ale nepřelil přes hranice, tudíž nelze hovořit o difúzním efektu.

Občanská válka se odehrávala také ve Středoafričské republice, a to mezi lety 2012–2014. Hlavními motivy byly také etnické napětí, politické nesrovnalosti, náboženské konflikty a boj o moc nad přírodními zdroji. Nicméně i přes odehrávající se konflikt založený na podobných principech jako občanská

válka v Jižním Súdánu, neexistují důkazy, že by jí byla jakýmkoliv způsobem ovlivněna (Center for Preventive Action 2023). V Demokratické republice Kongo (DRK) probíhalo v letech 2011–2013 několik ozbrojených konfliktů, které byly založeny na podobných principech jako občanská válka v Jižním Súdánu. Nicméně situace v DRK neměla žádný vliv na vznik občanské války v Jižním Súdánu. Na vznik občanské války v Jižním Súdánu neměly vliv ani vnitrostátní situace v Ugandě a Keni. Ani v jedné zemi neprobíhala před rokem 2013 občanská válka, nýbrž pouze interkomunální konflikty, které žádným způsobem neovlivnily situaci v Jižním Súdánu. A vnitrostátní situace v Etiopii, která v porovnání s okolními zeměmi byla před rokem 2013 neklidnější, taktéž neměla významný vliv na situaci v Jižním Súdánu (Human Rights Watch 2013a; Human Rights Watch 2013b; Human Rights Watch 2013c; Human Rights Watch 2013d). Z toho vyplývá, že difúzní efekt nebyl příčinou vzniku občanské války.

Závěr této podkapitoly je takový, že v Jižním Súdánu docházelo k formování regionálních mocenských struktur, k jejichž zrození přispíval nepropustný terén a kritický stav transportní sítě země. Tyto regionální mocenské struktury se zapojily do boje o rovnoměrné zastoupení v politickém systému, které vedly k občanské válce v Jižním Súdánu. Ke vzniku konfliktu přispěly také spory o území, které byly vedeny především kvůli přítomnosti přírodních zdrojů, které měly sloužit buď k zajištění potravy v době krize anebo k financování válečných akcí. Jedinou neshledanou příčinou je difúzní efekt. Ačkoliv v okolních zemích probíhaly konflikty různé intenzity, neexistuje mnoho informací, které by potvrzovaly jejich vliv na občanskou válku v Jižním Súdánu.

3.2.6 Environmentální příčiny

V této části se budu zabývat environmentálními tísněmi, s kterými se musel potýkat Jižní Súdán před vznikem občanské války. Následně zanalyzuji, zda vyprodukovaly sociální krize, které by mohly souviset se vznikem občanské války v této zemi.

Jednou z hlavních identifikovaných environmentálních tísní je změna klimatu, jež je způsobena globálním oteplováním. Jižní Súdán se nachází v podnebném pásu zvaném tropické savany (African Development Bank 2018: 7).

V tomto podnebném pásu se střídají období sucha (leden–duben) a dlouhé období dešťů. Změna klimatu způsobila pokles srážek, nicméně došlo k jejich zintenzivnění, což způsobilo extrémní záplavy. Záplavy donutily lidi opustit své domovy a přesunout se do horských oblastí (African Development Bank 2013: 111; UN Environment Programme 2018: 12; UNICEF 2024a). Globální oteplování způsobilo zvýšení průměrné roční teploty až o 1 °C za poslední dvě dekády. Rostoucí teploty způsobily snížení průtoků řek, a dokonce i to, že některé trvalé řeky se staly sezónními (African Development Bank 2013: 111; USAID 2024: 5). Vysychání řek v obdobích sucha způsobilo migraci lidí za účelem hledání vody. Silné deště, záplavy a sucha způsobily erozi půdy a ztrátu úrodné půdy, což přispělo jak k migraci obyvatel, tak ke snížení zemědělské produkce (UN Environment Programme 2018: 12).

Z informací týkajících se změny klimatu vyplývá, že tato environmentální tíseň způsobila dvě sociální krize: (1) vysídlování obyvatel a (2) snížení zemědělské produkce. Kvůli těmto krizím vypukaly konflikty relativní deprivace i konflikty skupinové identity. To znamená, že změna klimatu opravdu vyvolala sociální krize, které nejenže způsobily interkomunální konflikty založené na deprivaci a skupinové identitě, ale také zapříčinily boje o území.

Dalším markantním environmentálním problémem je znečištění vod. V Jižním Súdánu dochází ke kontaminaci vody hlavně kvůli odpadním vodám z ropného průmyslu, městských center a zemědělství. Do povrchových vod jsou vypouštěny těžké kovy, soli a chemikálie (USAID 2024: 3–4). Znečištění povrchových vod má negativní důsledky jak pro obyvatele, tak pro ekosystém. Lidé nemají dostatečný přístup k čistým vodám, a to hlavně kvůli tomu, že Jižní Súdán nedisponuje kvalitními a dostatečnými zařízeními na čištění odpadních vod. Kontaminované vody mohou způsobovat chronické a infekční onemocnění, a také ekologické škody, zejména úbytek rybí populace (UN Environment Programme 2024: 16, 22; USAID 2024: 4). Znečišťování vod nutilo obyvatele migrovat za účelem hledání vody, čímž docházelo ke střetu skupin. Zároveň ekologické škody zvyšují deprivaci obyvatel. Z toho vyplývá, že znečištění vod způsobovalo

interkomunální konflikty, které se podílely na vzniku občanské války v Jižním Súdánu.

Dalším environmentálním problémem, s kterým se Jižní Súdán potýkal a stále potýká, je odlesňování. Roční míra odlesňování se pohybuje kolem 1,5–2 %, přičemž se odhaduje že do 50 let by mohlo dojít ke kompletní destrukci lesů. Jihosúdánci kácejí lesy především pro sběr palivového dřeva, výrobu dřevěného uhlí, ale také i za účelem budování infrastruktury. Ztráta lesů může mít hned několik negativních dopadů, zejména změny klimatu, ztráty přírodních zdrojů a ztrátu biodiverzity (UN Environment Programme 2018: 18; UN Environment Programme 2024).

Všechny výše zmíněné environmentální tísně mají za následek i degradaci a erozi půdy. Stejně jako ostatní environmentální tísně, i tyto mají za následek vysídlování obyvatelstva, snížení zemědělské produkce a hospodářský úpadek, jelikož zemědělství tvořilo a stále tvoří důležitou součást jihosúdánské ekonomiky (USAID 2024: 4).

Závěrem této kapitoly je, že velké množství environmentálních tísní, s kterými se potýkal Jižní Súdán před vznikem občanské války, zapříčinilo sociální krize, které ovlivňovaly vznik občanské války v Jižním Súdánu, přičemž hlavními tísněmi byly změny klimatu, znečištění vod, odlesňování, degradace a eroze půdy. Tyto problémy způsobovaly sociální krize, které produkovaly konflikty relativní deprivace a skupinové identity a boje o území. To znamená, že environmentální tísně produkující sociální krize hrály roli ve vzniku občanské války.

3.2.7 Externí a geopolitické příčiny

V poslední podkapitole týkající se analýzy příčin občanské války v Jižním Súdánu, se zaměřím na externí a geopolitické vlivy. Jak jsem již zmínila v podkapitole 2.7, externí a geopolitické vlivy mají převážně vliv na trvání konfliktu, nikoliv na jeho vzniku, nicméně existují výjimky, kdy externí aktér s vidinou vlastního zisku pobídne interního aktéra k vyvolání násilí.

Jako první příčinu v této kategorii uvádím mocenské soupeření o kontrolu nad strategickými oblastmi. Jižní Súdán se nachází na periferii v rámci mezinárodního uspořádání. V kombinaci s ropným bohatstvím tato země vzbuzuje

velký zájem u zahraničních privátních firem. V Jižním Súdánu působí tři ropné společné podniky, ve kterých mají podíly mezinárodní ropné společnosti. Jedna z nich se jmenuje *Dar Petroleum Operating Company* (DPOC). Ta těží ropu již od roku 2003 a její činnost nezastavilo ani vypuknutí občanské války, čímž zajistila stálé příjmy pro Jižní Súdán. Největší podíly v tomto podniku vlastní malajsijská společnost Petronas (40 %) a Čínská národní ropná společnost (CNPC) (41 %), zbylá procenta jsou rozdělena mezi jihosúdánskou společnost Nilepet (8 %), čínskou společnost Sinopecem (6 %) a egyptskou společnost Tri-Ocean Energy (5 %) (Global Witness 2023).

Zbylé dvě společnosti, *The Greater Pioneer Operating Company* (GPOC) a *The Sudd Operating Company* (SPOC), jsou také rozděleny mezi domácí a zahraniční aktéry. Nicméně tyto podniky přerušily své aktivity po vypuknutí občanské války, což znamená, že se nepodílely na financování ozbrojených aktivit. Těžbu GPOC obnovila až v roce 2018, kdy byla formálně ukončena občanská válka v Jižním Súdánu, a SPOC obnovila svou činnost přibližně před rokem (Global Witness 2023).

Zahraniční společnosti působící v jihosúdánském ropném sektoru riskovaly, že budou přispívat k prodlužování konfliktu v Jižním Súdánu. To z toho důvodu, že v rámci společných podniků spolupracovaly se státem vlastněnou společností Nilepet, která je ovládána prezidentem Kiirem a lidmi z jeho nejbližších kruhů. To znamená, že mezinárodní ropné společnosti pomáhaly generovat příjmy z ropy, které byly společností Nilepet přeměrovány do národních bezpečnostních služeb, které byly zodpovědné za zvěrstva, které se odehrávaly v Jižním Súdánu (Global Witness 2023).

Z výše uvedených informací lze vyvodit, že nedocházelo k mocenskému soupeření o kontrolu nad strategickými oblastmi, zejména tedy ropnými oblastmi, mezi mezinárodními aktéry, nýbrž pouze mezi vládními silami a rebely (viz kapitola 3.2.5). Mocenské soupeření o kontrolu nad strategickými oblastmi tedy neshledávám jako příčinu vzniku občanské války, ani jako příčinu prodlužování konfliktu. Nicméně se ukázalo, že zapojení velkých zahraničních ropných společností do ropného sektoru v zemi zajistilo jihosúdánské vládě příjmy

pro financování zvěrstev páchaných na opozici a civilistech a také zároveň k vlastnímu obohacení (Global Witness 2023). Nicméně přítomnost mezinárodních společností v ropném sektoru by spadalo spíše do příčiny interakce s externím aktérem.

Interakce, která měla vliv na prodlužování konfliktu, neprobíhala jen se zahraničními ropnými společnostmi. Vrchní jihosúdánští představitelé byli zapleteni do tzv. kleptokratických sítí, v rámci kterých komunikovali nejen se zahraničními společnostmi, nýbrž i s mezinárodními bankami, obchodníky, zbrojními makléři a právníky. Bez těchto aktérů by bojující strany nemohly prosperovat a financovat své válečné aktivity (The Sentry 2016: 48). Mnozí vysocí představitelé profitovali z akcií, které drželi v několika zahraničních společnostech. Dle zprávy od *The Sentry* (2016) tito představitelé a jejich rodinní příslušníci vlastnili podíl v desítkách společností a zároveň byli zapleteni do neznámých obchodů, z kterých na jejich bankovní účty proudilo velké množství peněz.

Existuje mnoho důkazů, které potvrzují, že interakce s externími aktéry měla markantní vliv na pokračování a brutalitu občanské války. Nicméně nebyla příčinou vzniku samotného konfliktu. Tudíž interakce s externími aktéry nelze považovat za příčinu vzniku občanské války v Jižním Súdánu.

Jako další možnou externí příčinu jsem identifikovala intervenci externího aktéra. Jeden z nejvíce viditelných aktérů v občanské válce v Jižním Súdánu byla Uganda, která se do konfliktu zapojila 5 dní po vypuknutí bojů. Nejprve zasáhla pod záminkou vysídlení ugandských občanů, nicméně později ugandský prezident Museveni veřejně vyjádřil podporu Kiira. S pomocí UPDF se rozšířily boje i mimo hlavní město (Temin 2018: 1–2). Do konfliktu se zapojil také Súdán, který se postavil na Macharovu stranu. Nicméně později Súdán přehodnotil své postoje a začal usilovat o stabilitu v zemi, stejně jako okolní státy. To hlavně kvůli ropě a větší stabilitě v regionu (Quarcoo 2019).

Z toho vyplývá že ani intervence externího aktéra nezapříčinila občanskou válku v Jižním Súdánu, nýbrž měla pouze vliv na její brutalitu a délku. Je nutné zmínit, že informace týkající se zapojení externího aktéra, ať už pomocí interakce

či intervence, jsou málo transparentní. To znamená, že mnou zmíněné informace mohou být pouze špičkou ledovce, ale ve skutečnosti by zapojení externích aktérů mohlo být považováno za jednu z příčin vzniku občanské války v Jižním Súdánu. Nicméně, z dosud známých informací, nelze externí příčiny označit jako příčiny vzniku.

ZÁVĚR

V úvodu jsem si stanovila dva cíle. Jedním z nich byla analýza možných příčin vzniku občanských válek. Z analýzy odborné literatury vyplynulo, že příčiny mohou být etnické, politické, ideologické, ekonomické, geografické, environmentální, externí a geopolitické, přičemž spolu mohou kauzálně souviset.

Hlavním cílem ale bylo odhalení příčin vzniku občanské války v Jižním Súdánu. Tomuto tématu jsem se věnovala v třetí kapitole, která mi zároveň pomohla zodpovědět mou výzkumnou otázku: Jaké příčiny vedly ke vzniku občanské války v Jižním Súdánu?

Ukázalo se, že vznik občanské války ovlivnily především politické a ekonomické příčiny. Hlavní politickou příčinou bylo nerovnoměrné zastoupení v politickém systému a s tím spojený boj o moc. Tento problém se zrodil již při zformování SPLM, kdy se do čela hnutí dostal John Garang a svým způsobem vládnutí nastolil dominanci svého etnika Dink. A od té doby uvnitř SPLM i SPLA docházelo k neustálým sporům o moc mezi nejvyšším vedením.

Hlavními ekonomickými příčinami byly vysoká exportní závislost a stagnace ekonomiky. Tyto příčiny umožnily vyplutí vnitřních politických sporů na povrch, tím pádem se podílely na vzniku občanské války. Byly způsobeny zaškrcením příjmů z těžby ropy, které byly využívány ke korupčním praktikám. Omezením exportu ropy, která tvořila 98 % fiskálních příjmů, došlo k poklesu HDP o 3 miliardy amerických dolarů, což způsobilo stagnaci ekonomiky (The World Bank 2024).

Ve vzniku konfliktu hrála roli i ziskuchtivost. Vzhledem k tomu, že nepřátelské frakce přišly o významný zdroj zisku, snažily se najít jinou cestu, pomocí které by získaly stálý příjem pro financování svých aktivit a pro soukromé obohacení. S touhou po zisku souvisí i další příčina vzniku občanské války – spory o území. Ty vedly skupiny již před začátkem občanské války. Nejenže nepřátelské skupiny bojovaly o území, které by jim mohlo zajistit zdroj zisku, také docházelo k migraci a deprivaci obyvatel způsobenými environmentálními tísněmi.

Zhroucení politického systému zapříčinila také slabá státní kapacita a nedostatečná legitimita. Kdyby jihosúdánské politické státní instituce byly silné

a efektivní, nedocházelo by k diskriminaci v rámci nich. Marginalizace minoritních etnik v politickém systému umožnila zformování regionálních mocenských struktur, které měly příhodné podmínky pro svou existenci vzhledem k fyzické geografii země. Nicméně samotná slabá státní kapacita a její nedostatečná legitimita nestály za vznikem samotné občanské války, nýbrž za příčinami, které k ní vedly.

Jižní Súdán se také potýkal s mnoha environmentálními tísněmi, které způsobovaly vysídlování obyvatel, degradaci zemědělské půdy a s tím související snížení zemědělské produkce. Většina Jihosúdanců se živí především zemědělstvím, tudíž mnoho lidí kvůli tísním ztratilo zdroj obživy, čímž docházelo k prohlubování socioekonomické nerovnosti. Jižní Súdán se potýkal a stále potýká s vysokou mírou chudoby, nezaměstnanosti a negramotnosti. Nicméně občanská válka se odehrávala primárně kvůli politickým křivdám, chamtivosti vedoucích představitelů a špatné ekonomické situaci, nikoliv kvůli napravení socioekonomických nerovností. Podle mého soudu tato příčina slouží pouze jako nástroj, který hlavním představitelům napomáhal rekrutovat deprivované obyvatele. Zároveň lidé kvůli environmentálním tísním byli nuceni opustit svá obydlí a hledat vhodné prostředí pro život jinde. To způsobovalo interkomunální střety, které prohlubovaly napětí ve společnosti.

Dalším využívaným nástrojem pro rekrutování a zároveň pro prohlubování společenského napětí a vzájemné nenávisti je etnicita. V Jižním Súdánu docházelo a dochází k utlačování minoritních etnik; je jim upírán přístup k politické moci a blahobytu. To by naznačovalo, že etnická křivda stála za vznikem občanské války. Nicméně v rámci etnických skupin v Jižním Súdánu docházelo a dochází k vnitřnímu štěpení podle geografických oblastí. To má za následek názorové rozpory uvnitř skupin, které se několikrát projevíly před vypuknutí občanské války i během ní. Z toho důvodu jsem etnicitu označila za nástroj elit k prohlubování napětí ve společnosti a k získání podpory, spíše než za příčinu vzniku. Nicméně nelze její vliv na vznik kompletně popírat, ale nelze ji ani na 100 % označit za příčinu vzniku občanské války v Jižním Súdánu.

V analýze jsem ukázala, že při vypuknutí konfliktu naopak nehrály roli externí a geopolitické příčiny, proces demokratizace, ideologická heterogenita a difúzní efekt. V rámci konfliktu nedocházelo k mocenskému soupeření o strategické oblasti, tudíž tuto příčinu jsem vyloučila. Naopak, co se týče externích příčin, docházelo k interakci s vnějšími aktéry i k jejich intervenci. Nicméně tyto příčiny měly vliv jen na průběh konfliktu, respektive ovlivnily jeho délku a brutalitu nikoliv jeho vznik.

Proces demokratizace, ideologická heterogenita a difúzní efekt taktéž nehrály v konfliktu žádnou roli. Proces demokratizace sice v zemi probíhal, nicméně jeho efekt byl minimální. Ideologická heterogenita neměla vliv na konflikt z toho důvodu, že neexistovala, tudíž nedocházelo k ideologickým rozporům, které by rozpoutaly konflikt. A jako poslední, difúzní efekt. I přes to, že ve většině okolních státech byla vnitrostátní situace nestabilní a probíhaly tam konflikty různého rozsahu, ani jeden z nich se nepřelil přes hranice, tudíž žádný z nich neovlivnil vznik občanské války v Jižním Súdánu.

Odpověď na mou výzkumnou otázku je následující: *„občanská válka v Jižním Súdánu byla vyvolána několika příčinami: dominantními příčinami byly nerovnoměrné zastoupení etnik v politickém systému a boj o moc spolu s vysokou exportní závislostí a stagnací ekonomiky. Tyto příčiny byly doprovázeny či zapříčiněny slabou státní kapacitou, formováním regionálních mocenských struktur, ziskuchtivostí, spory o území a environmentálními tísňemi produkující sociální krize. Roli v konfliktu sehrály i velké socioekonomické nerovnosti a etnická heterogenita, které sloužily jako nástroj pro získání podpory a zároveň pro prohloubení nenávisti ve společnosti.“*

SEZNAM ZDROJŮ

Agwanda, B. – Asal, U. Y. (2020). State Fragility and Post-conflict State-building: An Analysis of South Sudan Conflict (2013–2019). *Güvenlik Bilimleri Dergisi* 9 (1), 125–146.

African Development Bank (2013). *South Sudan: An Infrastructure Action Plan*. 2013 (https://www.afdb.org/sites/default/files/documents/projects-and-operations/south_sudan_infrastructure_action_plan_-_a_program_for_sustained_strong_economic_growth_-_full_report.pdf, 22. 3. 2024).

African Development Bank (2018). *National Climate Change Profile*. Říjen 2018 (https://www.afdb.org/sites/default/files/documents/publications/afdb_south_sudan_final_2018_english.pdf, 22. 3. 2024).

Balch-Lindsay, D. – Enterline, A. J. – Joyce, K. A. (2008). Third-Party Intervention and the Civil War Process. *Journal of Peace Research* 45 (3), 345–363.

Bell, S. R. – Regan, P. M. (2010). Changing Lanes or Stuck in the Middle: Why Are Anocracies More Prone to Civil Wars? *Political Research Quarterly* 63 (4), 747–759.

Beblawi, H. (1987). The Rentier State in the Arab World. *Arab Studies Quarterly* 9 (4), 383–398.

Bortoluzzi Garcia, C. L. (2020). South Sudan Country Profile – Social. *Peacekeeping and Stability Operations Institute*. 24. 11. 2020 (<https://pksoi.armywarcollege.edu/index.php/country-profile-of-south-sudan-social/>, 10. 10. 2023).

Center for Preventive Action (2023). Conflict in the African Republic. *Global Conflict Tracker*. 10. 8. 2023 (<https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/violence-central-african-republic>, 20. 3. 2024).

CIA (2024). South Sudan. *The world factbook*. 21. 2. 2024 (<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/south-sudan/>, 24. 2. 2024).

Cockayne, J. – Mikulaschek, C. – Perry, C. (2010). The United Nations Security Council and Civil War: First Insights from a New Dataset. *International Peace Institute*. Zář 2010 (<https://www.ipinst.org/wp->

content/uploads/publications/ipi_rpt_unsc_and_civil_war_epub.pdf, 19. 12. 2023).

Collier, P. – Hoeffler, A. (2004). Greed and grievance in civil war. *Oxford Economic Papers* 56 (4), 563–595.

CONCERN worldwide (2024). *Timeline: South Sudan's history at a glance* (<https://www.concern.net/news/south-sudan-history-timeline>, 25. 2. 2024).

Correlates of War (2023). *History* (<https://correlatesofwar.org/history/>, 10. 10. 2023).

Crisis Group (2013a). *Sudan's Spreading Conflict (I): War in South Kordofan*. 14. 2. 2013 (<https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/sudan-s-spreading-conflict-i-war-south-kordofan>, 20. 3. 2024).

Crisis Group (2013b). *Sudan's Spreading Conflict (II): War in Blue Nile*. 18. 6. 2013 (<https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/sudan-s-spreading-conflict-ii-war-blue-nile>, 20. 3. 2024).

Crisis Group (2021). *South Sudan: From Independence to Civil War*. 9. 7. 2021 (<https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/south-sudan/south-sudan-independence-civil-war>, 4. 3. 2024).

Douma, P. (2003). *The Political Economy of Internal Conflict: A Comparative Analysis of Angola, Colombia, Sierra Leone and Sri Lanka* (Haag: Clingendael Institute).

Fearon, J. D. – Laitin, D. D. (2003). Ethnicity, Insurgency, and Civil War. *The American Political Science Review* 97 (1), 75–90.

Frahm, O. (2012). Defining the Nation: National Identity in South Sudanese Media Discourse. *Africa Spectrum* 47 (1), 21–49.

Gersovitz, M. – Kriger, N. (2013). What Is a Civil War? A Critical Review of Its Definition and (Econometric) Consequences. *The World Bank Research Observer* 28 (2), 159–190.

Global Witness (2023). *Fuel to the fire: EU banks and investors tied to violence in South Sudan*. 14. 11. 2023 (<https://www.globalwitness.org/en/campaigns/holding-corporates-account/fuel-fire-eu-banks-and-investors-tied-violence-south-sudan/>, 24. 3. 2024).

- Henderson, E. A. (2008). Ethnic Conflicts and Cooperation. In: Kurtz, Lester (ed.): *Encyclopedia of Violence, Peace, & Conflict*. 2. vydání (Amsterdam: Elsevier), 746–758.
- Homer-Dixon, T. F. (1991). On the Threshold: Environmental Changes as Causes of Acute Conflict. *International Security* 16 (2), 76–116.
- Homer-Dixon, T. F. (1994). Environmental Scarcities and Violent Conflict: Evidence from Cases. *International Security* 19 (1), 5–40.
- Human Rights Watch (2013a). *World Report 2013: Democratic Republic of Congo*. (<https://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/democratic-republic-congo>, 20. 3. 2024).
- Human Rights Watch (2013b). *World Report 2013: Ethiopia*. (<https://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/ethiopia>, 20. 3. 2024).
- Human Rights Watch (2013c). *World Report 2013: Kenya*. (<https://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/kenya>, 20. 3. 2024).
- Human Rights Watch (2013d): *World Report 2013: Uganda*. (<https://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/uganda>, 20. 3. 2024).
- Hutton, L. (2014). The search for legitimacy. *South Sudan: From Fragility at Independence to a Crisis of Sovereignty* (Haag: Clingendael Institute), 10–17.
- Kamp, M. – Kiranda, Y. – Mugisha, M. B. – Ojok, D. (2016). Conflict and State Formation in South Sudan: The Logic of Oil Revenues in Influencing the Dynamics of Elite Bargains. *Journal On Perspectives of African Democracy & Development* 1 (1), 30–40.
- Leithead, A. (2016). South Sudan's Kiir and Machar profited during war – report. *BBC News*. 12. 9. 2016 (<https://www.bbc.com/news/world-africa-37338432>, 21. 3. 2024).
- Lujala, P. (2010). The spoils of nature: Armed civil conflict and rebel access to natural resources. *Journal of Peace Research* 47 (1), 15–28.
- Maynard, J. L. (2019). Ideology and armed conflict. *Journal of Peace Research* 56 (5), 635–649.
- Minority Rights Group (2019). *South Sudan*. Červenec 2019 (<https://minorityrights.org/country/south-sudan/>, 10. 3. 2024).

- NDI (2024). *South Sudan*. (<https://www.ndi.org/sub-saharan-africa/south-sudan>, 16. 3. 2024).
- NDI – Oslo Center – EISA (2018). *Transitional Processes and Citizen Inclusion in Kenya and South Sudan: Local Perspectives on Sustainable Peace*. Listopad 2018 (https://www.ndi.org/sites/default/files/Full%20Report%20-%20Kenya%20and%20South%20Sudan%20CIC%20%28E-copy%29_REDUCED.pdf, 16. 3. 2024).
- Nyaba, P. A. (2016). South Sudan: Civil War and a Fledgling Peace Renders Inevitable the National Democratic Revolution. *CMI*. (<https://www.cmi.no/file/3277-Developing-situation-in-South-Sudan.pdf>, 16. 3. 2024).
- OCHA (2012). *Republic of South Sudan - States (as of 15 July 2012) – Reference Map*. 24. 7. 2012 (<https://reliefweb.int/map/south-sudan-republic/republic-south-sudan-states-15-july-2012-reference-map>, 20. 3. 2024).
- OECD (2024). *Gross domestic products*. (<https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, 10. 3. 2024).
- OHCHR (2019). *Commission on Human Rights in South Sudan: Statemant to the media, Nairobi / Geneva delivered by Commission Chair Yasmin Sooka in Nairobi and Commission Member Andrew Clapham in Geneva*. 20. 2. 2019 (<https://www.ohchr.org/en/statements/2019/02/commission-human-rights-south-sudan-statement-media-nairobi-geneva-delivered?LangID=E&NewsID=24184>, 20. 3. 2024).
- Quarcoo, A. (2019). A Brief Guide to South Sudan’s Fragile Peace. *Carneige Endowment for International Peace*. 12. 12. 2019 (<https://carnegieendowment.org/2019/12/12/brief-guide-to-south-sudan-s-fragile-peace-pub-80570>, 6. 3. 2024).
- Radon, J. – Logan, S. (2014). South Sudan: Governance Arrangements, War, and Peace. *Journal of International Affairs* 68 (1), 149–167.
- Ramba, J. A. (2011). Two Sudans but the tasks of nation building remain the same!. *Sudan Tribune*. 7. 8. 2011 (<https://sudantribune.com/article39313/>, 14. 3. 2024).

- RANE Network Inc. (2013). *Ethnic Divisions in South Sudan*. 17. 12. 2013 (<https://worldview.stratfor.com/article/ethnic-divisions-south-sudan>, 23. 3. 2024).
- Regan, P. M. (2002). Third-Party Interventions and the Duration of Intrastate Conflicts. *The Journal of Conflict Resolution* 46 (1), 55–73.
- Reynal-Querol, M. (2002). Ethnicity, Political Systems, and Civil Wars. *The Journal of Conflict Resolution* 46 (1), 29–54.
- Rohner, D. (2017). Natural Resources and Conflict. *The New Palgrave Dictionary of Economics* (Lausanne: University of Lausanne).
- Rothchild, D. (1989). Review of Ethnic Groups in Conflict, by D. L. Horowitz. *The International Journal of African Historical Studies* 22 (2), 295–297.
- Rudincová, K. (2016). Konflikt v Jižním Súdánu: Příčiny a možnost řešení. *Ústav mezinárodních vztahů Praha*. 11. 9. 2016 (<https://www.iir.cz/konflikt-v-jiznim-sudanu-priciny-a-moznosti-reseni>, 10. 10. 2023).
- Sambanis, N. (2001). Do Ethnic and Nonethnic Civil Wars Have the Same Causes? A Theoretical and Empirical Inquiry (Part 1). *Journal of Conflict Resolution* 45 (3), 259–282.
- Sambanis, N. (2004). What Is Civil War? Conceptual and Empirical Complexities of an Operational Definition. *The Journal of Conflict Resolution* 48 (6), 814–858.
- Sanín, F. G. – Wood, E. J. (2014). Ideology in civil war: Instrumental adoption and beyond. *Journal of Peace Research* 51 (2), 213–226.
- Sarwar, N. (2012). Post-independence South Sudan: an era of hope and challenges. *Strategic Studies* 32 (2/3), 172–182.
- Sawe, B. E. (2017). Religious Beliefs in South Sudan. *World Atlas*. 25. 4. 2017 (<https://www.worldatlas.com/articles/religious-beliefs-in-south-sudan.html>, 10. 3. 2024).
- Scott, P. (1985). The Sudan People's Liberation Movement (SPLM) and Liberation Army (SPLA). *Review of African Political Economy* (33), 69–82.
- Shimeles, A. – Verdier-Chouchane, A. (2012). Poverty Situation and Prospects in South Sudan. *Africa Economic Brief* 3 (8), 1–4.

- Temin, J. (2018). From Independence to Civil War: Atrocity Prevention and US Policy toward South Sudan. *United States Holocaust Memorial Museum*. Červenec 2018 (https://www.ushmm.org/m/pdfs/Jon_Temin_South_Sudan_Report_July_2018.pdf, 4. 3. 2024).
- Tepfenhart, Mariana (2013). The Causes of Ethnic Conflicts. *Comparative Civilizations Review* 68 (68), 84–97.
- The Sentry (2016). *War Crimes Shouldn't Pay*. Zář 2016 (https://thesentry.org/wp-content/uploads/2016/09/Sentry_WCSP_Finalx.pdf, 23. 4. 2024).
- The Sentry (2018). *Fueling Atrocities: Oil and War in South Sudan*. Březen 2018 (https://thesentry.org/wp-content/uploads/2018/03/FuelingAtrocities_Sentry_March2018_final.pdf, 21. 3. 2024).
- The World Bank (2024). *GDP (current US\$) – South Sudan* (<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=SS>, 20. 3. 2024).
- Tomeš, J. (2007). Války po rozpadu bipolárního světa – tendence a příčiny. In: Tomeš, Jiří – Festa, David – Novotný, Josef a kol., *Konflikt světů a svět konfliktů* (Praha: P3K), 77–124.
- UCDP/PRIO (2016). *UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset Codebook* (<https://ucdp.uu.se/downloads/ucdpprio/ucdp-prio-acd-4-2016.pdf>, 4. 3. 2024).
- Ugarriza, J. E. – Craig, M. J. (2013). The Relevance of Ideology to Contemporary Armed Conflicts: A Quantitative Analysis of Former Combatants in Colombia. *The Journal of Conflict Resolution* 57 (3), 445–477.
- UN Environment Programme (2018). *South Sudan: First State of Environment and Outlook Report 2018* (Nairobi: UN Environment Programme).
- UN Environment Programme (2024). *Community Forestry*. (<https://www.unep.org/topics/disasters-and-conflicts/country-presence/south-sudan/community-forestry>, 22. 3. 2024).

- UNICEF (2024a). *Climate Change and flooding*. (<https://www.unicef.org/southsudan/what-we-do/climate-change-and-flooding>, 22. 3. 2024).
- UNICEF (2024b). *Education*. (<https://www.unicef.org/southsudan/what-we-do/education>, 20. 3. 2024).
- United States Holocaust Memorial Museum (2021). *South Sudan: Ethnic Conflict and Civil War*. Říjen 2021 (<https://www.ushmm.org/genocide-prevention/countries/south-sudan/case-study>, 4. 3. 2024).
- UNMISS (2024). *Background*. (<https://unmiss.unmissions.org/background>, 21. 3. 2024).
- USAID (2024). *South Sudan Water Resources Profile Overview*. (https://winrock.org/wp-content/uploads/2021/08/South_Sudan_Country_Profile_Final.pdf, 22. 3. 2024).
- von Soest, C. (2021). *Neopatrimonialism: A Critical Assessment* (https://www.researchgate.net/publication/351226735_Neopatrimonialism_A_Critical_Assessment, 27. 1. 2024).
- Waisová, Š. (2009). *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 3. vydání (Plzeň: Aleš Čeněk).
- Weisiger, A. (2011). *Ideology, Ideologues, and War*. 28. 3. 2011 (https://www.polisci.upenn.edu/~weisiger/Ideology_midwest.pdf, 12. 1. 2024).

RESUMÉ

This bachelor thesis focuses on the causes of the outbreak of the civil war in South Sudan, which broke out in 2013. Two objectives are set in the opening part of the thesis. One is the analysis of the possible causes of civil wars in general. . The analysis of the scientific literature has shown that the causes may be ethnic, political, ideological, economic, geographical, environmental, external and geopolitical, and may be causally related.

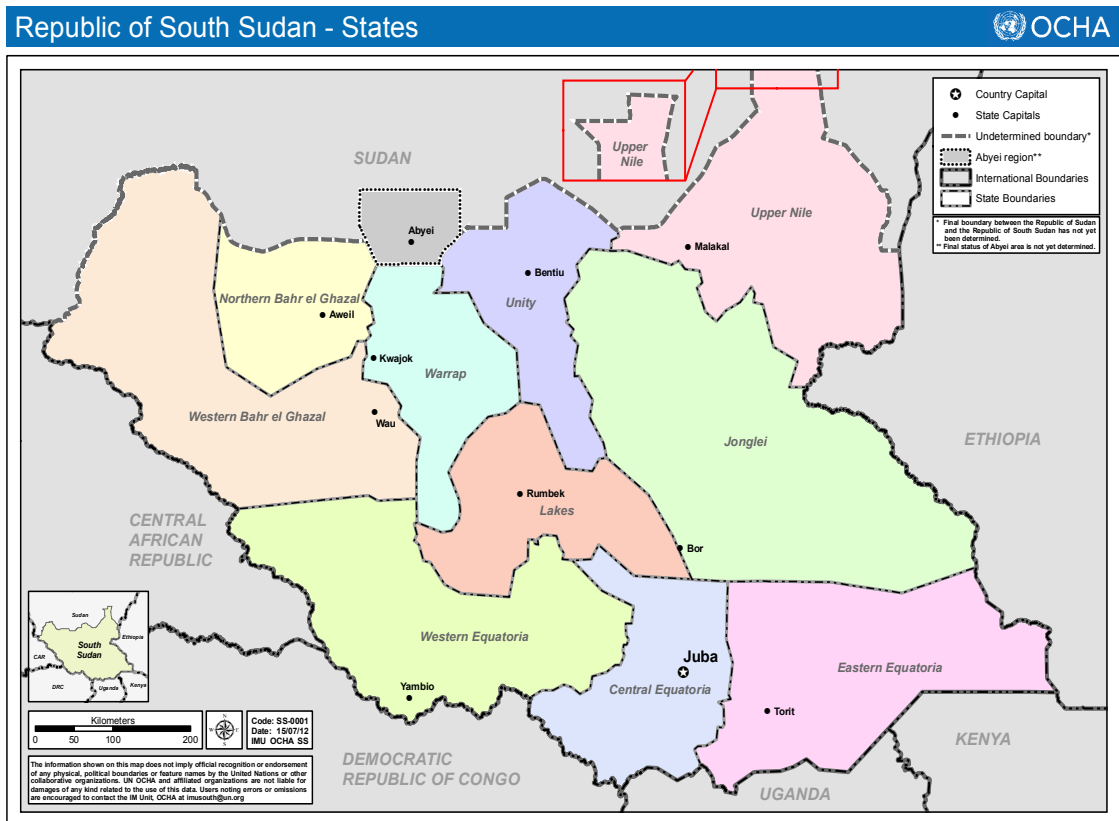
But the main objective was to uncover the causes of South Sudan's civil war. This objective is developed in the main part of the work, where the national situation in South Sudan is analysed. The emergence of civil war turned out to be influenced primarily by political and economic causes. The main political cause of the conflict was the uneven representation of ethnic groups in the political system and the related struggle for power. From an economic point of view, high export dependency and stagnation of the economy played a role. These causes allowed internal political disputes to surface, thereby contributing to the emergence of the civil war.

Other factors that contributed to the conflict were profiteering, disputes over territory and environmental distress, which caused social crises and tensions in society. Although ethnic heterogeneity and socioeconomic inequalities played a role in mobilizing the population, they were not in themselves the primary causes of war.

In third chapter, the role of external and geopolitical factors, democratization process, ideological heterogeneity and diffuse effect in the context of South Sudan conflict is discussed. It turns out that these factors did not play a key role in the emergence of the conflict, although they influenced its course.

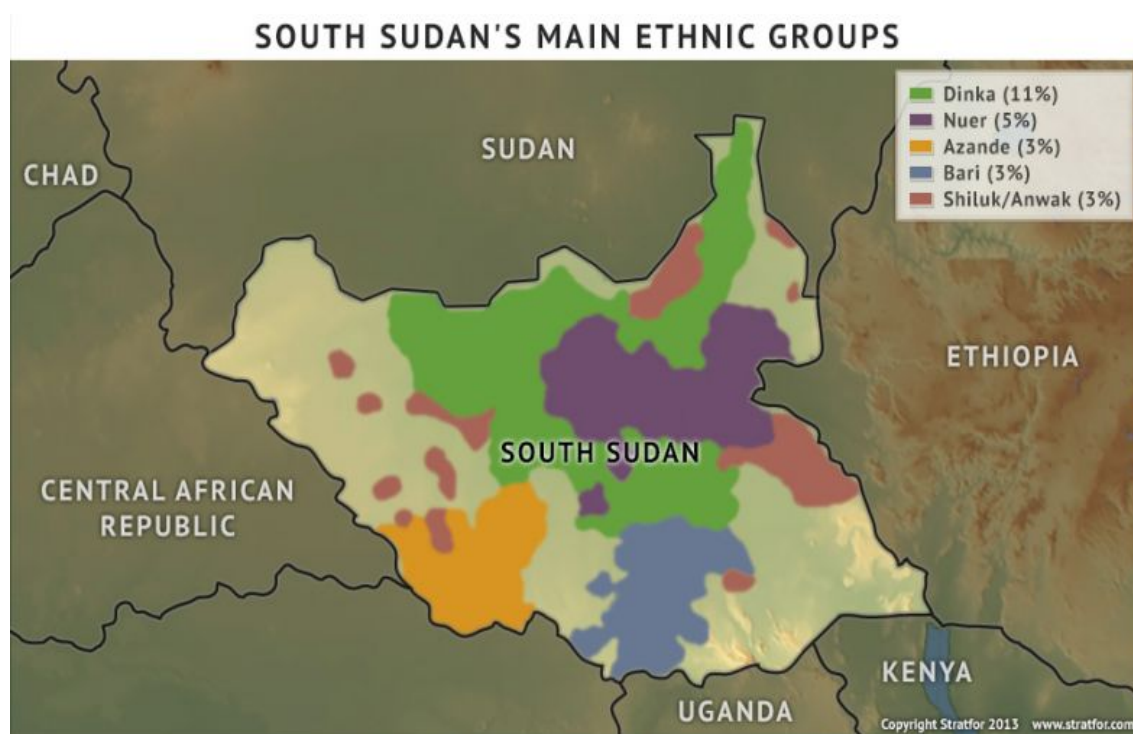
PŘÍLOHY

Příloha 1: Administrativní rozdělení Jižního Súdánu

Zdroj: (OCHA 2012)

Příloha 2: Etnické skupiny v Jižním Súdánu

Zdroj: (RANE Network Inc. 2013)